

Leefbare stad en maatschappelijke voorzieningen

Koersdocument
Maart 2020

Gemeente Utrecht

Inhoud

Introductie – 4

Context – 5

Richtinggevende trends en opgaven – 6

Uitgangspunten voor leefbaarheid en maatschappelijke voorzieningen – 9

Richtlijnen per maatschappelijke voorziening – 13

Rol gemeente – 14

Bijlage – 16

Uitgangspunten

Participatie

Ontmoeten
centraal

Open wijken
voor álle
voorzieningen

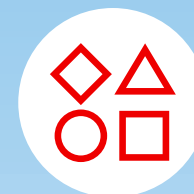
Voor iedereen
toegankelijk

Slim ruimte
gebruik

Flexibel
bouwen

Thuis voor
iedereen

Richtlijnen

1

Kijk naar
omliggende wijken

2

Wees zuinig op
maatschappelijke ruimte
en plan op de groei

3

Bouw
experimenteerruimte
in

4

Kies voor
juiste fasering

5

Zorg voor zichtbaarheid
waar nodig

6

Maak een stedelijke
afweging bij bovenwijkse
voorzieningen

7

Houd rekening met
bereikbaarheid

8

Bouw voorzieningen
volgens klimaat- en duur-
zaamheidsdoelstellingen

Zie bijlage 'Richtinggevende normen per maatschappelijke voorziening'

Introductie

Een leefbare en complete stad vraagt om een divers en hoogwaardig voorzieningenniveau. De uitdaging is dit zó te doen dat deze toegankelijk zijn voor iedereen, uitnodigen tot ontmoeting en verbinding tussen bewoners en tot optimaal gebruik leiden van, in sommige buurten letterlijk, schaarse ruimte.

Maatschappelijke voorzieningen zijn plekken die ruimte bieden aan activiteiten die primair een maatschappelijk doel dienen. Ze dragen bij aan een gezonde en aantrekkelijke samenleving met gelijke kansen voor iedereen en oog voor elkaar. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om activiteiten op het gebied van zorg, welzijn, cultuur, sport en onderwijs.¹

Utrecht groeit naar verwachting de komende jaren van 350.000 inwoners in 2018 naar 430.000 inwoners in 2040. In de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) staat dat Utrecht invulling geeft aan deze groei door binnenstedelijk te bouwen en locaties in de stad te transformeren naar aantrekkelijke, gezonde en duurzame stadswijken waar gewoond, gewerkt en gerecreëerd wordt. Dit vraagt om nieuwe creatieve oplossingen en grote aandacht bij planontwikkeling van publieke en private partijen. Zo is en blijft de mogelijkheid om te spelen, sporten en bewegen in de buitenruimte cruciaal in een verdichtende stad en regio.

We weten dat veel mensen op eigen kracht een gezond leven nastreven en dat anderen hiertoe gestimuleerd of uitgedaagd moeten worden. Ook weten we dat lang niet iedereen in staat is om – permanent of tijdelijk – goed voor zichzelf

te zorgen. Daarom is het belangrijk dat welzijn, gezondheid, zorg en ondersteuning, onderwijs en cultuur dichtbij en op maat georganiseerd worden.

Waarde koersdocument

Voorliggende notitie gaat over de beschikbaarheid, bereikbaarheid, spreiding en inrichting van maatschappelijke voorzieningen en de afwegingen die hierbij over gebiedsontwikkelingen moeten worden genomen.

Bij vaststelling van voorliggend document vormt het realiseren van een hoogwaardig maatschappelijk voorzieningen niveau één van de structurele opgaven die centraal staan bij gebiedsontwikkeling (naast groen, mobiliteit, gezondheid en duurzaamheid etc.)

Het koersdocument is één van de bouwstenen van de te herziene RSU. Het koersdocument verrijkt de RSU met sociale componenten.

We geven in dit document uitgangspunten en richtlijnen mee voor het ontwikkelen van maatschappelijke voorzieningen op basis van staand beleid. De bijlage bevat per maatschappelijke voorziening de ontwikkelingen en richtinggevende normen die in de RSU wordt vertaald naar een barcode; een overzicht van de aanvullende opgaven die gepaard gaan met groei. Dit koersdocument vormt daarmee één van de kaders voor specifieke gebiedsontwikkeling.

We stellen zo het volgende scherp:

- 1 de noodzaak van kwalitatief hoogwaardige maatschappelijke voorzieningen voor gezond stedelijk leven voor iedereen (visie).
- 2 uitgangspunten, richtlijnen en, per beleidsveld, de ‘puzzelstukken’ om op een effectieve en vernieuwende manier te komen tot samenhangend programmeren in de gebieden (kaders).

Waarom dit koersdocument?

Het Planbureau voor de Leefomgeving onderstreept dat ruimtelijke en maatschappelijke opgaven meer gekoppeld zijn dan in Nederland wordt beseft. Omgevingsbeleid is meer dan sec het inrichten van de leefomgeving. Ook de maatschappelijke opgaven moeten centraal staan. In de praktijk van omgevingsbeleid mag hier meer aandacht voor zijn. Dit koersdocument geeft aangrijpingspunten voor gebiedsontwikkeling vanuit een sociaal-maatschappelijk perspectief. Het bundelt bestaand sectoraal beleid, geeft de samenhang weer en geeft zicht in nieuwe kansen en uitdagingen. We gebruiken dit document in het hier en nu om de ruimtelijke en maatschappelijke opgaven met elkaar te verbinden. Dit koersdocument sluit daarmee ook aan bij de bedoeling van de omgevingswet; komen tot een integrale en samenhangende visie op de fysieke leefomgeving en deze zo waarborgen dat de ruimtelijke ontwikkeling aansluit bij de leefwereld van bewoners. Leren, sporten, recreëren, ontmoeten en zorgen voor elkaar zijn belangrijk in die leefwereld. Voorzieningen maken dit mogelijk.

Tenslotte heeft dit koersdocument als doel om het ‘grotere gesprek’ te voeren over hoe we de stedelijke ontwikkeling dragend laten zijn voor sociaal maatschappelijke opgaven. Dit gesprek wordt zowel ambtelijk als bestuurlijk en zowel intern als extern gevoerd. Het gesprek leidt tot maatwerk op gebiedsniveau omdat het niet mogelijk en wenselijk is een stedelijke blauwdruk te geven. Op stedelijk niveau monitoren we of er voldoende voorzieningen aanwezig zijn.

¹ Deze notitie gaat niet over coffeeshops en prostitutie. Dit zijn specifieke voorzieningen met een bijzonder karakter die bij Veiligheid zijn belegd.

Context

In Utrecht willen we gezond stedelijk leven mogelijk maken voor iedereen. Dit betekent dat we oog hebben voor diverse woonmilieus zodat iedereen zich thuis kan voelen, mee kan doen en ontmoeting vanzelfsprekend is.

In Utrecht zijn veel maatschappelijke partijen actief en is het aantal vrijwilligers hoog. De stad is het centrale trefpunt midden in het land en daarmee een ideale ontmoetingsplek. Dit alles maakt Utrecht, volgens de Europese Unie, tot één van de meest concurrerende regio's van Europa. Utrechters, onderwijsinstellingen, bedrijven en de gemeente zijn niet voor niets trots op hun stad!

Wat de stad aantrekkelijk maakt, is voor iedereen anders. De één hecht aan ontmoeting en reuring in een dynamische omgeving terwijl een ander vooral rust op prijs stelt. Gelukkig is Utrecht een stad met een grote diversiteit aan woonmilieus en dit willen we zo houden. Ook zien we de waarde van rafelranden en koesteren we kwaliteit. We groeien met behoud van wat sinds tijden Utrecht, Utrecht maakt.

De vijf principes voor gezond stedelijk leven

Op weg naar 'Gezond Stedelijk Leven voor Iedereen' houden we steeds in de gaten of we de goede dingen doen. Om ons hierbij te helpen, uit te dagen en te inspireren hebben we vijf principes geformuleerd:

- 1** Utrecht koestert kwaliteit. We groeien met behoud van wat sinds tijden Utrecht, Utrecht maakt. Utrecht: grote stad met menselijk gezicht.
- 2** Utrecht beweegt en vergroent. We maken meer ruimte voor lopen, fietsen en groene plekken en verbindingen.
- 3** Utrecht verbindt. In onze regio doet iedereen ertoe en kan iedereen meedoen. We zorgen met elkaar voor wie dat nodig heeft.
- 4** Utrecht vernieuwt. Vernieuwen zit in onze genen. We leggen de lat hoog. Wat we nu doen moet in de toekomst van waarde zijn.
- 5** Utrecht nodigt uit. Samen komen we verder. Op weg naar 'Gezond Stedelijk Leven voor Iedereen' is ieders inbreng van belang.

Een leefbare stad bouw je met en voor bewoners

Met woningen alleen bouw je geen stad. Een leefbare en complete stad vraagt een divers en hoogwaardig voorzieningenniveau; prettige (buiten)ruimten welke aansluiten op de behoefte van de (toekomstige) bewoners en gebruikers. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente om samen met publieke en private partijen te voorzien in hoogwaardige maatschappelijke voorzieningen. De uitdaging is dit zó te doen, dat deze toegankelijk zijn voor iedereen en uitnodigen tot ontmoeting, beweging en verbinding tussen bewoners. Het leidt tot optimaal gebruik van, in sommige buurten letterlijk, schaarse ruimte. Hierbij zijn maatschappelijke voorzieningen nooit een doel op zich, maar een middel om maatschappelijke activiteiten mogelijk te maken.

“Ik wil toch nog wel even benadrukken dat we niet met zijn allen moeten gaan kijken naar, oh, gaat de gemeente wat doen. Of gaat de welzijnsorganisatie wat doen. Nee, ook zelf nadenken wat kan ik doen.”

Bron uitspraak: belevingsonderzoek Ferro Explore!

Richtinggevende trends en opgaven

De behoefte aan ruimte en voorzieningen om dit mogelijk te maken is van alle tijden, maar de manier waarop we daar invulling aan geven wordt bepaald door de maatschappelijke trends en opgaven die we samen met de stad vaststellen. We zien een aantal trends en opgaven.

Brede ontplooiing van kinderen en jongeren

Dit staat gelijk aan ruimte voor spelen, bewegen, leren, verwonderen en ontspannen.

De maatschappelijke trend is dat kinderen meer tijd doorbrengen achter beeldschermen en minder buiten spelen. Ruimte dichtbij huis die uitnodigt en uitdaagt om te spelen, sporten, bewegen en ontmoeten is essentieel.

Goed onderwijs voor iedereen is een voorwaarde voor gelijke kansen. Voor kinderen die van huis uit minder kansen hebben is de voor school bewezen effectief om niet al jong op achterstand te komen. Kinderen met een fysieke beperking en kinderen die een extra steuntje in de rug nodig hebben bieden we zoveel mogelijk een plek op een gewone school in de buurt. Hiervoor bieden we de extra ondersteuning die nodig is. Dit vraagt om scholen die letterlijk ruimte bieden aan de voorschool, betrokken ouders en het kunnen bieden van zorg op school. Cultuureducatie en participatie leren kinderen op andere manieren kijken, ontwikkelen en inspireren.

Veerkrachtige buurten ontwikkelen met een bloeiend maatschappelijk leven

Om dit te faciliteren is voldoende ruimte nodig voor maatschappelijk initiatief van bewoners en vrijwilligers, die samen allerlei activiteiten organiseren. Denk aan ruimten als buurtcentra,

sportaccommodaties, religieuze voorzieningen, ruimte voor het bezoeken en actief beoefenen van culturele activiteiten, ruimte voor bootcamp-groepen, ruimte om te sporten en bewegen voor jongeren en ruimte voor voorzieningen voor dieren en voor stadslandbouw.

Binnen de transformaties in het sociaal domein is het versterken van de sociale basis en wat mensen daarbinnen voor en met elkaar doen een belangrijke opgave. Een sterke sociale basis bevordert de sociale samenhang in buurten en biedt kansen aan mensen die niet vanzelf meedoen in het maatschappelijk leven. Dit helpt ook om sociaal isolement en eenzaamheid te voorkomen.

Het aantal initiatieven van buurtbewoners en buurtondernemers groeit. Vaak kunnen deze initiatieven gebruik maken van bestaande voorzieningen. Soms hebben ze behoefte aan een eigen plek of aan een specifieke ruimte. De gemeente faciliteert hiervoor basisvoorzieningen. Daarnaast zijn er veel andere partijen die ruimtes kunnen bieden aan initiatieven. We stimuleren nieuwe vormen van samenwerking tussen bewonersinitiatieven, aanbieders van ruimtes en de gemeente om zoveel mogelijk 'ruimte op maat' te kunnen bieden.

Zorg- en hulpverlening dichtbij en op maat

Dit is één van de opgaven uit de strategische agenda van de stad en van groot belang in de doorontwikkeling van de transformaties in het sociaal domein.

Informeel zorg, basiszorg (vanuit de buurtteams en de eerste lijn gezondheidszorg) en aanvullende zorg in de juiste mix aanbieden op buurtniveau zijn voorwaarden om de genoemde beweging mogelijk te kunnen maken. Mensen met en zonder beperking kunnen hierdoor samen wonen en leven in een buurt. Dit belang wordt versterkt door de extramuralisering; ouderen wonen langer in de eigen buurt en het streven is om ook mensen met GGZ-problematiek en jongeren met een beperking of ernstige

gedragsproblematiek, zoveel mogelijk in de eigen buurt te laten wonen (zelfstandig dan wel in kleinschalige woonvormen met begeleiding). Waar dat niet direct in de buurt mogelijk is, bijvoorbeeld bij mensen die zorg ontvangen gefinancierd vanuit de Zorgverzekeringswet of de Wet Langdurige Zorg, er in ieder geval voor te zorgen dat in de gemeente voldoende aanbod in ruimtelijke zin is voor deze groepen. Dit vraagt om flexibele ruimten voor nieuwe woonconcepten onderdeel te laten uitmaken van de stedenbouwkundige opzet.

Met onze maatschappelijke partners, ontwikkelaars, ondernemers, buurtgenoten en vrijwilligers werken we aan deze punten. Samen met hen bepalen we de betekenis voor de nieuwe maatschappelijke voorzieningen die we als gevolg van de groei van de stad gaan realiseren. Dit geldt ook voor de noodzakelijke aanpassingen van bestaande voorzieningen. Schoolleiding, sportverenigingen, cultureel ondernemers, zorgaanbieders en bewoners zijn de dagelijkse gebruikers van de voorzieningen en weten vanuit de praktijk wat werkt.

Dynamische cultuursector

Ook binnen de cultuursector zien we trends zoals de dynamiek van het (potentiële) kunstpubliek. Dit heeft zowel effect op de context waarbinnen kunst en cultuur tot stand komt, als op de vraag naar (gesubsidieerd) aanbod.

Technologische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen bovendien om nieuwe manieren van programmeren, organiseren en publieksbenadering. Jongere generaties en makers geven de stad met hun werk een hedendaags gezicht. Zij bieden nieuwe denk- en zienswijzen die de veranderende stad een spiegel voorhouden. Kunstdisciplines zijn steeds meer onderling

verweven en soms zelfs niet meer van elkaar te onderscheiden. Kunst en cultuur raken vaker andere maatschappelijke sectoren als de zorg, duurzaamheid of het onderwijs. Om in te spelen op al deze veranderingen is een dynamische en innovatieve culturele sector nodig. Voorzieningen zijn daarvoor voorwaardenscheppend.

Gezondheidszorg in de toekomst

Er kunnen verschillende ontwikkelingen worden geduid die van invloed zijn op de vraag naar en het aanbod van de gezondheidszorg. Zo is de verwachting dat het ziekenhuis van morgen zich in de toekomst richt op complex risicovolle en acute zorg. Laagdrempelige en chronische zorg gaat meer en meer uitgevoerd worden door de eerste of anderhalve lijn (gespecialiseerde centra tegen de eerstelijns) dicht bij huis. Ook technologische ontwikkelingen en data zorgen er voor dat zorgprocessen veranderen. De rol van artsen en verpleegkundigen veranderen mee. Een verschuiving derhalve van tweedelijnszorg naar de eerstelijns; van ziekenhuis naar het uitvoeren van zorg thuis in de buurt.

“Wat ik fijn vind aan de plek waar ik woon is dat ik heel goed met burens op kan schieten. Het is een mevrouw van 85 en die brengt dan bijvoorbeeld met Pasen een mandje met eitjes naar je toe en ja daar doe je dan heel veel voor terug en je krijgt er ook heel veel voor terug. Ik help ook gewoon oudere mensen, die vroeger wat voor mij hebben betekend, daar wil ik graag wat voor terug doen. Als ik zo de mensen kan helpen dan ben ik daar heel blij mee.”

Bron uitspraak: belevingsonderzoek Ferro Explore!

Uitdagingen

Werken vanuit de bedoeling

De toenemende druk op de ruimte stelt ons voor uitdagingen. Het vraagt voortdurend om een zorgvuldige belangenafweging en een goede balans tussen economische, ecologische en sociale waarden. Het vraagt ook dat we soms bestaande regels, afspraken en procedures opnieuw tegen het licht houden zodat we blijven werken vanuit de bedoeling.

Investerings

De ambities van Utrecht, om de groei van de stad op te vangen door te verdichten, zijn hoog. Zo wil de stad groen, duurzaam, toegankelijk en economisch sterk zijn waarbij het zijn sociale gezicht behoudt. Utrecht wil een leefbare stad zijn en blijven voor iedereen. Het realiseren van deze ambities kost geld. De toenemende kosten voor het realiseren van de maatschappelijke voorzieningen worden gedekt uit middelen toegekend middels het groeikader. Door de veelheid van ambities moeten keuzes worden gemaakt die invloed kunnen hebben op het financieel rendement.

In hoeverre zijn wij (en private grondeigenaren) bereid om dit verdienpotentieel (deels) op te geven in ruil voor maatschappelijke voorzieningen die de leefbaarheid vergroten en daardoor op termijn mogelijk een besparing opleveren?

Dit document geeft hier geen eenduidig antwoord op. In elke afzonderlijke gebiedsontwikkeling moet deze keuze aan het bestuur worden voorgelegd en het gesprek met private grondeigenaren worden aangegaan waarbij een evenwichtige en redelijke bijdrage aan maatschappelijke voorzieningen als uitgangspunt wordt gehanteerd en waarbij uiteraard aan

wet- en regelgeving wordt voldaan. Hierbij moet ook aandacht zijn voor maatschappelijk huren. Daarnaast wordt, op basis van motie 152, in de RSU kansrijke grondposities van de gemeente Utrecht in kaart gebracht. Hierbij wordt gekeken of eigen grond ingezet kan worden voor het realiseren van opgaven (bijvoorbeeld voorzieningen, groen, duurzaamheid). Indien eigen grond niet voorhanden is, en realisatie op grond van derden niet lukt, onderzoeken we of we grond moeten verwerven.

Samenwerken

De hoge ambities die binnen de verschillende organisatie onderdelen worden uitgewerkt vragen om een open en op samenwerking gerichte houding, denken in mogelijkheden en transparantie op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau. Alleen door samen te werken is het mogelijk om integrale afwegingen te maken en tot een gedragen besluitvorming te komen. Dit geldt ook voor de samenwerking met de partners in de stad. Het domein overstijgend werken is een uitdaging, maar wel noodzakelijk.

Uitgangspunten voor leefbaarheid en maatschappelijke voorzieningen

Voor de ontwikkeling van leefbare buurten en goede maatschappelijke voorzieningen gelden zeven uitgangspunten. Het laten landen van deze uitgangspunten in een wijk of buurt vraagt maatwerk. Een stedelijke blauwdruk is hiervoor niet mogelijk, omdat elk gebied uniek is.

Participatie

We willen graag dat mensen betrokken bewoners zijn die zich inzetten voor hun buurt. Om deze betrokkenheid te vergroten heeft participatie een structurele plek bij gebiedsontwikkeling en het opstellen van een omgevingsvisie. Bij nieuwe maatschappelijke voorzieningen betrekken we het draagvlak en de draagkracht in de wijk. Daarnaast betrekken we bewoners en toekomstige gebruikers bij het opzetten, ontwikkelen en waar mogelijk beheren van maatschappelijke voorzieningen. Waar het voorzieningen voor kinderen en jongeren betreft worden zij betrokken bij de realisatie. In nieuwbouwgebieden kunnen niet alle ontwikkelingen wachten tot de eerste bewoners er zijn. Daar, waar dit (gefaseerd) mogelijk is, is het wenselijk om toekomstige bewoners uit te nodigen om mee te denken. Naast deze groep willen we ook dat partners en belanghebbenden een stem krijgen in de gebiedsontwikkeling en de bouw van maatschappelijke voorzieningen. Samen met de bewoners en

ondernemers zijn zij uiteindelijk verantwoordelijk voor het creëren van een fijne woonomgeving.

“Ik denk ook zoals wat er net gezegd werd. Als er maar ruimte blijft voor initiatief dan is meer groei of minder groei niet per se relevant, als dat maar blijft.”

Bron uitspraak: belevingsonderzoek Ferro Explore!

Voor een deel kan dit al in de vorm van ‘place-making’. Hierbij wordt de inrichting van een gebied vormgeven vanuit de functies die qua sfeer en uitstraling aansluiten bij beleving van de gebruikers. Zo is het mogelijk te kijken wat er werkt, identiteit aan een gebied te geven en de aantrekkelijkheid al op voorhand breder te maken dan alleen voor de direct omwonenden. Wij willen rafelranden en vrije, niet van bovenaf ingevulde ruimte in de stad behouden en creëren. Bij herontwikkeling van gebieden streven wij er naar om reeds aanwezige initiatieven die maatschappelijke waarde toevoegen, zo goed mogelijk in te passen.

Ontmoeting centraal

Het is belangrijk dat mensen zich thuis voelen in de stad en een goed sociaal netwerk hebben of kunnen opbouwen. Ontmoetingen versterken sociale verbanden en stimuleren onderlinge verdraagzaamheid en respect voor elkaar. In een tijd waarin er veel eenzaamheid is, willen we een stad zijn die mensen uitnodigt om elkaar te ontmoeten en zich met elkaar te verbinden. Het gaat daarbij ook om het aangaan van ‘lichte verbindingen’ met mensen die niet behoren tot iemands directe vriendenkring of familie. ‘Community’ of in goed Nederlands ‘gemeenschapskracht’ draagt bij aan de gezondheid en een hogere kwaliteit van leven.

“We moeten het samen doen. Daar maak ik me helemaal geen zorgen over. Dat kunnen wij heel goed met elkaar, dat hoeft toch niet van bovenaf? Dat moeten wij als bewoners samen doen. Dan moeten er wel natuurlijk faciliteiten voor blijven.”

Bron uitspraak: belevingsonderzoek Ferro Explore!

Hiervoor is het belangrijk dat zowel de gebouwde voorzieningen als de openbare ruimte uitnodigen tot ontmoeting en verbinding. We zoeken en benutten logische ontmoetingsplekken en kijken naar nieuwe digitale mogelijkheden. Daarnaast richten we ons op de groep mensen die langer dan voorheen in de eigen omgeving blijven wonen. Wat is er voor deze, vaak kwetsbaardere, mensen nodig om ontmoeting te stimuleren?

Open wijken voor alle voorzieningen

Voorzieningen vragen ruimte in buurt, wijk of stad. We houden rekening met een evenwichtige spreiding over de stad en hebben oog voor hoe dit voor een buurt uitpakt. Het is belangrijk dat bij het realiseren van voorzieningen de omwonenden én gebruikers bij het proces worden betrokken. Dat geldt voor alle types voorzieningen; van

school, buurthuis tot voorzieningen die mensen beleven als ‘not in my backyard’. Denk hierbij aan voorzieningen als: detentie, methadon-verstrekking of de daklozenopvang. Deze vinden moeizamer een plek, omdat er eerder maatschappelijke onrust over ontstaat. In een stad die streeft naar een gezond stedelijk leven voor iedereen moet er ook plek zijn voor deze voorzieningen. Deze voorzieningen verspreiden we over de stad tenzij ze vanuit de functie van een voorziening gebonden zijn aan een specifieke wijk. Alle wijken hebben de verantwoordelijkheid om dergelijke voorzieningen op te nemen, tenzij er zwaarwegende tegenargumenten zijn. In het proces om tot een locatie keuze te komen wegen we de mogelijke effecten voor de omgeving mee. Ook geven we duidelijk aan welke ruimte er voor beïnvloeding door bewoners is. Als de locatie is gekozen betrekken we de omwonenden bij een goede inpassing in de omgeving en we zijn alert en dienstbaar bij eventuele overlast.

“Ik woon zelf in een beschermd wonen instelling, dat is een 24-uurs instelling in Overvecht. Wat ik wel interessant vind is dat de flat zelf er heel flexibel mee omgaat. Onze burens kan dat helemaal niks schelen. Ze weten het allemaal maar zijn er nooit over begonnen. Ik denk dat dat ook wel iets is dat binnen Utrecht kan.”

Toegankelijke voorzieningen

Iedereen moet mee kunnen doen in onze stad. Dit betekent dat we onze voorzieningen voor iedereen toegankelijk, veilig en leefbaar maken. De ambities en doelstellingen uit het VN verdrag stellen we hierbij centraal. Daarnaast dwingt het feit dat mensen langer thuis wonen en er meer kleinschalige (zorg)

voorzieningen in de buurt komen ons tot goed nadenken over toegankelijkheid in de stedenbouwkundige opzet van de wijk, het logisch situeren van voorzieningen rondom knooppunten van het openbaar vervoer en de opzet van geschikte looproutes. Toegankelijkheid gaat niet alleen over de fysieke kant. Een voorziening moet ook uitnodigen tot naar binnen gaan, je er thuis voelen en mee te doen.

Slim ruimtegebruik

Ruimte wordt schaars bij groei door voornamelijk binnenstedelijke bouw. Slim omgaan met de ruimte, integraler en gebruik makend van nieuwe technologische mogelijkheden is een kans. Hierdoor ontstaat een verschuiving van het claimen van ruimte voor elke functie apart naar het combineren van functies die elkaar versterken. De gemeente neemt een actieve rol aan in het bij elkaar brengen van partijen, stimuleert slimme en creatieve combinaties en neemt initiatief om ook zelf in bestaande en nieuwe situaties tot deze combinaties te komen. Meervoudig ruimtegebruik is daarmee een uitgangspunt bij gebiedsontwikkeling.

Afwegingen bij het wel of niet combineren van functies

Het slim en meervoudig gebruiken van ruimte is in een verdichtende stad een noodzaak en biedt voordelen. Het kan ontmoeting en samenwerking tussen professionals bevorderen. Ook zorgt het voor levendigheid in een buurt en brengt het mensen in contact met voorzieningen die ze nog niet kenden. Clustering van functies kan een beeldbepalend gebouw opleveren met een duidelijke herkenbaarheid van de plek voor voorzieningen in de directe omgeving en de wijk.

Slimme verbindingen tussen functies biedt ook een mogelijke (gedeeltelijke) oplossing voor de grotere mobiliteit en bijbehorende problematiek. Door het goed positioneren van voorzieningen worden de mobiliteitsstromen in een buurt beperkt.

Het bij elkaar brengen van functies en voorzieningen is alleen kansrijk als partijen een gedeeld belang hebben. Bij het fysiek clusteren van functies is het belangrijk om oog te hebben voor de herkenbaarheid van de diverse functies en de noodzaak van efficiënt beheer. Er is een goede beheerconstructie noodzakelijk waarbij ook rekening wordt gehouden met hindercirkels. Een school die 24/7 wordt gebruikt heeft bijvoorbeeld een andere geluidsbelasting op de omgeving dan een reguliere school. Per locatie

moet gekeken worden naar de optimale omvang en schaalgrootte. Sommige voorzieningen zoals buurthuis kamers zijn juist gebaat bij kleinschaligheid.

De ervaring in Leidsche Rijn heeft ons geleerd dat het gaat om synergie tussen functies en partijen. Het samenbrengen van sommige functies levert meerwaarde op voor gebruikers, terwijl andere elkaar niet versterken en de combinatie soms zelfs tot onderbenutting leidt.

Mede- of zelfbeheer is eveneens een goede mogelijkheid om bepaalde maatschappelijke voorzieningen slimmer en creatiever te gebruiken. Waar mogelijk en wenselijk creëren wij hier ruimte voor en werken wij hieraan mee. Ook bij mede- en zelfbeheer blijven we aanspreekbaar op onze gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden.

Kansrijke combinaties

Voorbeelden van kansrijke combinaties (niet uitputtend):

- Kindgerichte voorzieningen (VVE, kinderopvang, onderwijs, BSO).
- Schoolpleinen ook laten fungeren als speel- en ontmoetingsplekken voor de buurt.
- (Kunst)grasveldjes in de wijk niet alleen gebruiken als speelplek, maar ook gebruiken voor activiteiten door sportverenigingen of anders georganiseerd verband (zoals loopgroepen, bootcamps).
- De openbare ruimte bij een fysieke voorziening benutten als een laagdrempelige beweeg- en ontmoetingsplek (bijvoorbeeld door bankjes te plaatsen).
- Locaties voor ontmoeting zoals buurtcentra, op rustige momenten ook te combineren met ruimte voor studieplekken.
- Sportparken waar, naast reguliere sporters, buurtbewoners kunnen wandelen of hardlopen (open sportparken).
- Eerstelijns gezondheidszorg en basis- en aanvullende zorg. Denk aan huisarts, fysiotherapeut, apotheek, buurtteams, GGZ zorg.
- Dagopvang/dagbesteding en buurtcentrum, eventueel in combinatie met ruimte voor het buurtteam.
- Een podiumfunctie in scholen die gebruikt kan worden voor activiteiten en presentaties vanuit school kan ook gebruikt worden voor repetities van amateurkoren, orkesten en theatergezelschappen, muziek- en theaterlessen, presentaties, voorstellingen van diverse podiumkunsten en lezingen. Misschien gekoppeld aan een bibliotheekfunctie.
- Combineren van groen en dieren met onderwijs en/of zorg.

- Optimaal benutten van daken voor groen, waterberging, sporten of ontmoeting.
- Gymzalen buiten schooltijd gebruiken voor diverse sportvormen.

We willen ons de komende jaren (samen met partners en bewoners) inzetten voor vernieuwende en meer creatievere vormen van dubbelgebruik zodat we de ruimte in de stad optimaal benutten. Hierbij kijken we niet alleen naar ons eigen vastgoed maar stimuleren we ook onze partners om op deze manier te ontwikkelen.

Flexibel bouwen

Vervolgens is het belangrijk om flexibel te bouwen. Het is moeilijk te voorspellen of de voorzieningen over een aantal jaar nog steeds nodig zijn en of de vorm nog voldoet. Daarom is het zaak voorzieningen zo te bouwen dat ze zonder te veel kosten voor een ander doel te gebruiken zijn. Bij het goed kunnen clusteren van voorzieningen is flexibel bouwen ook een belangrijke voorwaarde. Het moet mogelijk zijn om wisselende combinaties te kunnen huisvesten en doorgangen of eigen entrees te realiseren.

Thuis voor iedereen

In onze stad woont een enorme diversiteit aan mensen. Ieder met een eigen leefstijl en eigen wensen. We koesteren deze diversiteit en de noodzaak om hieraan op de woningmarkt perspectieven te bieden. Ook in nieuw te ontwikkelen gebieden willen we deze diversiteit

mogelijk maken. De juiste balans wordt in het kader van de woonvisie verder uitgewerkt. Het woningaanbod en de spreiding van doelgroepen hebben een sterke relatie met maatschappelijke voorzieningen. In het 'Plan van Aanpak huisvesting en ondersteuning kwetsbare doelgroepen' staat beschreven hoe we de kwetsbaardere doelgroepen zelfstandig willen huisvesten. Hierbij hebben we oog voor de omgeving en zo nodig passen we het voorzieningenniveau hierop aan. Daarnaast wordt er vanuit de Woonvisie ingezet op concepten van gemengd wonen, bijvoorbeeld waarbij 'dragende' en 'vragende' bewoners in één gebouw wonen (zoals Place2BU). Vaak wordt dit gecombineerd met gemeenschappelijke ruimten voor ontmoeting voor bewoners én voor de buurt, waardoor er minder specifieke voorzieningen voor ontmoeting gerealiseerd hoeven worden. De inrichting van de openbare ruimte kan dan ingezet worden voor het stimuleren tot ontmoeting (bijv. een gezamenlijke buurttuin). Daarnaast zetten we in op levensloopbestendig bouwen. Er is vraag naar vernieuwende woonconcepten voor zowel ouderen die kwetsbaar zijn en in meer of mindere mate van zorg afhankelijk zijn (zowel binnen de WMO als de WLZ zorg), als voor ouderen die nog vitaal zijn, maar zich willen voorbereiden op de toekomst. Wij zoeken naar mogelijkheden om samen met vastgoedeigenaren woonconcepten voor ouderen te realiseren. Wij zoeken naar een woonvorm tussen 'alleen thuis' en het verpleeghuis. Hierbij houden we rekening met de specifieke woonwensen van ouderen (zoals migrantenouderen). Daarbij betrekken wij ook de wens van een deel van de ouderen (en jongeren) om samen te wonen en gebruiken we de ervaring die is opgedaan met tijdelijke woonprojecten als Tuindorp Oost en de Saffier.

Richtlijnen per maatschappelijke voorziening

We hanteren acht richtlijnen die vooral in de programmeringsfase van belang zijn. Dit vraagt maatwerk omdat deze per wijk of buurt anders kunnen uitpakken.

1 Kijk naar omliggende wijken

Doordat er voornamelijk binnenstedelijk gebouwd wordt, hoeft niet elke wijk alle voorzieningen op te bouwen. Deze (randen van de) wijken kunnen mogelijk gebruik maken van bestaande voorzieningen in omliggende wijken. Andersom moet we letten op mogelijk overbezette voorzieningen in omliggende wijken, die uit kunnen wijken naar de nieuw te bouwen wijk.

2 Wees zuinig op maatschappelijke ruimte en plan op de groei

Als er eenmaal een woonbestemming zit op de omgeving rondom een voorziening, is deze moeilijk om te zetten. Houd daarom bij de planning, daar waar noodzakelijk, rekening met mogelijke uitbreiding of onvoorziene omstandigheden. Daarnaast is het goed om bepaalde ruimte in de plinten te reserveren voor een maatschappelijke bestemming, met daaraan gekoppeld maatschappelijke huren. Zo ontstaat er ruimte voor maatschappelijke initiatieven (zoals bijvoorbeeld bewonersinitiatieven, sociaal en cultureel ondernemers, niet commerciële zorgpartijen).

3 Bouw experimenteerruimte in

Op papier is vooraf niet alles te voorspellen. Door vierkante meters mee te nemen in je planvorming en deze een gemengde bestemming te geven blijft er ruimte over om in te spelen op creatieve ideeën, onvoorziene omstandigheden of wensen van bewoners.

4 Kies voor juiste fasering

Eerdere ervaringen leren dat de volgorde van opleveren van grote invloed kan zijn op de ontwikkeling van de wijk. Voor alle nieuwe kinderen in een wijk moet bijvoorbeeld direct een school beschikbaar zijn.

5 Zorg voor zichtbaarheid waar nodig

De ene voorziening vraagt om meer zichtbaarheid dan een andere. Zo vragen publieksfuncties zonder vaste afspraken om een zichtlocatie, terwijl functies met afspraken (zoals een huisarts of fysiotherapeut) op een minder zichtbare plek kunnen zitten.

6 Maak een stedelijke afweging bij bovenwijkse voorzieningen

Er is onderscheid tussen wijkse- en bovenwijkse voorzieningen. Bovenwijkse voorzieningen zoals sportvelden, culturele voorzieningen en middelbare scholen bestrijken een groter voorzieningengebied. Naast een gebiedsgerichte benadering is hierbij een stedelijke afweging noodzakelijk, omdat de voorziening om veel vierkante meters vraagt en die niet in elke wijk gerealiseerd kan worden. Bij het maken van een stedelijke afweging wordt rekening gehouden met de verwachte demografische ontwikkeling in buurten, wijken en stadsbreed.

7 Houd rekening met bereikbaarheid

Elke voorziening heeft een ander bedieningsgebied en trekt andere gebruikers aan. Bij het bepalen van de locatie van een voorziening is het van belang te kijken naar welke doelgroep je wilt bedienen en wat daarvoor de mobiliteitsuitgangspunten zijn. Zo houden we rekening met de locatie van de voorzieningen ten opzichte van (knooppunten) openbaar vervoer en de bereikbaarheid in de vorm van toegankelijke voetpaden.

8 Bouw voorzieningen volgens klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen en geluidsarm

We hebben als stad hoge ambities op het gebied van duurzaamheid en natuur inclusief bouwen. Deze hebben ook betrekking op de maatschappelijke voorzieningen. We hanteren de ambities uit het bouwbesluit en de nota "Volksgezondheid 2020-2024". Op het gebied van duurzaamheid heeft Utrecht hogere ambities dan de normen die landelijk zijn vastgesteld. Dit vraagt ook iets van de marktpartijen en schoolbesturen die zelf een voorziening opzetten en/of gebruiken. Hier komen financiële vraagstukken uit voort, bijvoorbeeld omdat de normbedragen bij onderwijs niet altijd toereikend zijn.

Rol gemeente

In het realiseren van leefbare buurten en goede maatschappelijke voorzieningen hebben we als lokale overheid diverse rollen. Voorop staat een open en faciliterende houding naar inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Zie in het kader hoe we invulling geven aan deze rollen.

Partner

We leren samen met bewoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers hoe we effectief samenwerken voor de stad en haar inwoners. Gezamenlijk leggen we accenten in het werken in de stad, vanuit wat nodig is in buurten en wijken en in aansluiting op wat de diversiteit in de stad vraagt. We creëren meer ruimte voor eigen initiatief, en trekken als gelijkwaardige partners in de stad op. In de wijken zoeken we mogelijkheden om organisaties slimmer te laten samenwerken.

Regisseur

We stellen in nauwe samenspraak met bewoners, het maatschappelijk middenveld en ondernemers omgevingsvisies, omgevingsplannen en andere beleidsmatige kaders op. We wegen alle belangen die binnen een gebied en stadsbreed spelen integraal af. Vanuit onze toezichthoudende rol bewaken we dat de uitvoering plaatsvindt binnen die kaders, handhaven we waar nodig en verstrekken we vergunningen.

Facilitator

In samenspraak met gebruikers en betrokken partijen zorgen we dat er ruimte is voor maatschappelijke activiteiten, ontmoeting, (groen) beleving, onderwijs, sport, cultuur, spel en beweging. We stimuleren optimale bezetting.

Eigenaar en beheerder

Van een deel van het maatschappelijk vastgoed en overige maatschappelijke voorzieningen (bijvoorbeeld sportparken) is de gemeente Utrecht eigenaar en wordt een groot deel daarvan beheerd door de UVO. UVO brengt de totale kosten van de voorzieningen in beeld en zoekt hiervoor dekking, bijvoorbeeld uit huur of subsidies. Hierin wordt ook de exploitatie op langere termijn betrokken. De toekomstig eigenaar moet (1) als (mede-)opdrachtgever voor ontwikkeling van het

maatschappelijk vastgoed optreden. Dit is nodig om de benodigde risicovoorzieningen in de stichtingskosten te kunnen kwantificeren om overschrijdingen in realisatie- en exploitatiefase te kunnen voorkomen. (2) als toekomstig verhuurder te kunnen gaan voldoen aan de eisen welke de partner die het pand huurt stelt en, ten slotte, (3) te sturen op kwaliteit om in de exploitatie fase binnen de geprognostiseerde (onderhouds)budgetten het vastgoed in stand te kunnen houden.

De gemeente heeft ook vastgoed en grondposities in bezit als strategisch instrument voor de ontwikkeling van de stad. In de RSU wordt de motie (152) kansrijke grondposities uitgewerkt waarmee we inzichtelijk maken hoe we deze grond kunnen inzetten bij het realiseren van onze integrale opgaven.

Ook de openbare ruimte hebben we, grotendeels in beheer. Dit gebeurt bij Stadsbedrijven.

Colofon

Uitgave
Gemeente Utrecht
Maatschappelijke ontwikkeling

Mei 2020

Vormgeving
Ontwerpwerk, Den Haag

Artist impression
Marco Broekman en OKRA

Fotografie
Berry Geerlings, Marnix Schmidt,
Willem Mes, Ramon Mosterd, Remke Spijkers,
Soia Juri Hiensch

Richtinggevende normen per maatschappelijke voorziening

Onderwijs

Welzijn

Spelen, sporten
en bewegen

Gezondheid,
zorg en
ondersteuning

Cultuur

Tabel – Normen per maatschappelijke voorziening

Onderwijs

Genoemde normen betreffen een stadsgemiddelde. Per situatie zal de uiteindelijke programmering van deze voorzieningen door de vakafdeling moeten worden afgegeven, zodat de ruimteclaim in overeenstemming is met de behoefte in die wijk/situatie.

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Primair onderwijs	Gebouw met meerdere ruimtes inclusief gymzaal t.b.v. bewegingsonderwijs.	Voor het geven van onderwijs aan kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar.	Gemiddeld: 1 school van 17 groepen per 2.000 woningen. Houd rekening met een tijdelijke piek.	De gemeente is wettelijk verplicht om te voorzien in voldoende onderwijshuisvesting.
Voortgezet onderwijs	Gebouw met meerdere functies inclusief gymzaal t.b.v. bewegingsonderwijs.	Voor het geven van voortgezet onderwijs aan kinderen in de leeftijd van 12-18 jaar.	Gemiddeld: 1 school voor 1.600 leerlingen per 15.000 woningen. Houd rekening met een tijdelijke piek.	De gemeente is wettelijk verplicht om te voorzien in voldoende onderwijshuisvesting.
Opvang 0-4, BSO	Gebouw met meerdere ruimtes.	Voor het opvangen van kinderen voor of in de basisschoolleeftijd.	Fysiek dicht bij elkaar organiseren van opvang, BSO en het primair onderwijs.	Alleen randvoorwaardelijke rol voor de gemeente.

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Buurtcentrum en buurtkamer	Gebouw met meerdere ruimtes (Buurtkamer: 1 of 2 ruimtes, 200 m ²).	Plek waar mensen in de wijk elkaar kunnen ontmoeten en activiteiten kunnen organiseren/aan deelnemen.	Sterke wijk: 0,05 m ² per inwoner. Gemiddelde wijk: 0,075 m ² per inwoner. Zwakke wijk: 0,1 m ² per inwoner.	Vastgesteld beleid; Uitvoeringsnota vernieuwend welzijn.
Jongerenhuiskamer	Ruimte (150 m ²), bij voorkeur gekoppeld aan buurtcentrum.	Aantrekkelijke, laagdrempelige en kleinschalige ruimte waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten.	Per wijk een jongerenhuiskamer.	Vastgesteld beleid; Ambitie uit de uitvoeringsnota vernieuwend welzijn.
Scouting	Gebouw met meerdere activiteitenruimtes (al dan niet in eigendom) Sanitair, keuken, opslag.	Ruimte voor uitoefening van activiteiten. In daluren gebruikt voor BSO of andere maatschappelijke activiteiten.	Afhankelijk van de beoogde grootte van de scoutinggroep. Gebouw: tussen de 300 en 600 m ² . Buitenterrein: tussen de 2.200 en 3.000 m ² (fiets)parkeerruimte. Conform de landelijke richtlijnen voor scoutinggebouwen.	
Volkstuinen	Verenigingsgebouw. Eén grote activiteitenruimte. Sanitair, keuken (gezamenlijke opslagruimte).	Tuinieren en ontmoetingsplek voor bewoners die graag (extra) buiten ruimte willen hebben. Openbaar toegankelijk. Medegebruik verenigingsgebouw door derden.	We onderzoeken in welke vorm en op welke schaal tuinieren een plek kan krijgen in de verdichtende stad. Conform Groenstructuurplan Utrecht.	

Spelen, sporten en bewegen

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Beheerde speeltuinen		n.v.t.		
Speel- en verblijfs-plekken in de buurt	Formele speelplekken (met speeltoestellen of sporttoestellen) in de openbare ruimte.	Speelruimte voor kinderen, jeugd en tieners. Bij de totstandkoming van de verschillende soorten plekken betrekken we jongeren.	Ieder kind, jeugdige en jongere vindt een uitdagende maar veilige plek om te spelen, te sporten en verblijven. Deze plek bevindt zich in een actieradius rond zijn huis die passend is bij de leeftijd. We hanteren daarvoor <u>de Utrechtse norm</u> .	De Utrechtse norm is vastgelegd in de beleidsnota 'Geef jeugd de ruimte'
Sporten en bewegen in de buitenruimte	De openbare ruimte waaronder parken, fiets- en wandelpaden en (hardloop)rondjes.	De openbare ruimte leent zich als (sport)school. Accommodatie voor informeel en georganiseerd sporten, bijvoorbeeld voor fitness (bootcamp) en conditie-training, wandelen, hardlopen, skaten, urban sports.	Utrecht wil een netwerk van routes en rondjes met sportplekken, waar de sporters over meegedacht hebben en graag gebruik van maken. In 2040 kan iedereen binnen een straal van 1 km rond zijn huis een gelegenheid vinden om te sporten in de openbare ruimte. Routes en rondjes worden waar mogelijk aan elkaar verbonden waardoor de wandelaar, korte- én de lange afstand sporter gemakkelijk zijn weg vindt.	Er wordt onderzoek gedaan in hoeverre het stellen van richtlijnen of normen helpt bij het (her)inrichten van de openbare ruimte.

Vervolg – Spelen, sporten en bewegen

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Buitensport-accomodaties	Voetbal- en hockeyvelden, tennis, meerdere veldsporten, atletiekbanen.	Voor het beoefenen van buitensporten.	Om de sportdeelname onder jeugd op peil te houden en de wachtlijsten bij hockey en voetbal niet te laten oplopen is het nodig om 8 tot 10 extra hockeyvelden aan te leggen, en voor voetbal 6 natuur-grasvelden om te zetten naar kunstgras en (mogelijk op termijn) 5 extra wedstrijd-velden aan te leggen (gebaseerd op prognoses van het Mulier Instituut 2017).	Rapportage capaciteits-behoefte Sport 2018-2030, opgesteld door de GU op basis van de onderzoeks-resultaten van het Mulier Instituut.
Binnensport-accomodaties	Sporthal (inclusief horeca, tribunes en opslagruimte) Gymzalen ten behoeve van het bewegingsonderwijs op scholen.	Voor het uitoefenen van binnensporten (zaalsporten).	1 sporthal per 17.500 inwoners.	Vastgesteld beleid; We breiden het aantal sporthallen uit met 4 waardoor in 2030 op elke 17.500 inwoners 1 sporthal beschikbaar is. Gymzalen op scholen conform de wettelijke kaders voor onderwijshuisvesting beschikbaar is.
Zwembaden	Zwembad	Voor leszwemmen, recreatief zwemmen en zwemsporten (verenigingen en individueel).	In oktober 2018 is een onderzoek geweest naar de capaciteitsbehoefte. In het najaar van 2019 zal er een haalbaarheidsonderzoek worden gepresenteerd naar uitbreiding overdekt zwemwater. Tevens wordt er een onderzoek uitgevoerd naar de behoefte aan buitenzwemwater en openluchtbaden. Resultaten van dit onderzoek worden eind 2019/begin 2020 verwacht.	

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Dagbesteding / Activering	Werkplaats, ontmoetingsruimte, huiskamer, moestuin, evt. in combinatie met bijv. horeca. 100 tot 400 m ² .	Ten behoeve van zowel arbeidsmatige activiteiten als vormen van zinvolle dagbesteding met (intensieve) begeleiding ten behoeve van kwetsbare inwoners.	Er is een divers aanbod van accommodaties, verspreid over de stad, nodig.	Wmo, transformatieagenda Meedoen naar Vermogen 2016, jaarlijkse uitvoeringsagenda Meedoen naar Vermogen.
Buurtteam Sociaal en buurtteam Jeugd en Gezin	Kantoor en spreekkamer.	Professionele hulp bij vragen over wonen, schulden, opvoeden, etc. Zichtbaar en toegankelijk in elke wijk, sterk afhankelijk van de SES. Kan in gezondheidscentrum plaatsvinden.	Zie hoofdstuk 'Gezondheid, zorg en ondersteuning' in de bijlage.	Vastgesteld beleid; Nota van Uitgangspunten Buurtteams 2019-2024 .
Gezondheidscentrum	Praktijkruimte en ontvangstbalie.	Voor de huisvesting van eerstelijnszorg (huisarts, fysiotherapeut, psycholoog, apotheek, etc.).	De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) hanteert een normpraktijk voor huisartsen van 2095 patiënten. Is aantal ingeschreven patiënten per fulltime werkende huisarts.	Alleen randvoorwaardelijke rol voor de gemeente Zorgverzekeringswet, normering vastgesteld door Nederlandse Zorg Autoriteit.
Jeugdhulp met verblijf (kleinschalige woonzorgvormen en gezinshuizen)	Woning met 4-6 kamers waar kinderen en jongeren met begeleiding wonen. In deze locaties kan ruimte gemaakt worden voor (korte) logeeropvang.	Voor het verblijven van kinderen en jongeren waarvoor wonen in de thuissituatie of een pleeggezin niet meer haalbaar is.	Het tempo van de transformatie Jeugd en daarbij behorende afbouw van grootschalige voorzieningen bepaalt het aantal kleinschalige woonvormen. In 2040 is in iedere wijk deze voorziening gewenst.	Vastgesteld beleid; Uitvoeringsnota Zorg voor Jeugd 2017 .

Vervolg – Gezondheid, zorg en ondersteuning

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Maatschappelijke opvang	Tijdelijke opvang met verschillende intensiteit aan zorg en ondersteuning, op diverse locaties zoals de crisisopvang, het corporatiehotel, nachtopvang en 24-uurs opvang.	Tijdelijke opvang, voeding en zorg/ondersteuning voor daklozen.	Het tempo van de transitie Maatschappelijke Opvang en daarbij behorende afbouw van grootschalige voorzieningen bepaalt het aantal kleinschalige 24-uurs voorzieningen. Deze organiseren we zoveel mogelijk wijkgericht.	Rapport ' <u>Toekomst daklozenopvang</u> ', de <u>Regiokoers Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen</u> (MOBW) en de <u>inkoopstukken aanvullende zorg Wmo 2020</u> .
Jeugd Gezondheidszorg	Praktijkruimtes, ruime wachtkamer en stalling kinderwagens.	Monitoren de groei en de ontwikkeling van kinderen 0-18 jaar in consulten en op indicatie. Screenen, vaccineren en opvoedondersteuning.	Benodigde ruimte m ² afhankelijk van de wijk en het aantal kinderen van een bepaalde leeftijd (grootte jaarcohort).	Wettelijke taak op basis van Wet Publieke Gezondheid Laagdrempelige toegang belangrijk. Aandachtspunt: logistiek van de uitvoering beïnvloed indeling gebouw; maatvoering kamers bepaald door screeningsprotocollen.
Buurtgerichte specialistische jeugdhulp	Praktijkruimtes en ontvangstbalie.	Specialistische hulp die wordt aangeboden aanvullend op het buurtteam Jeugd en Gezin Kan in gezondheidscentrum plaatsvinden, liefst op een locatie waar een buurtteam gevestigd is.	Vanaf 2020 zijn KOOS en Spoor030 gecontracteerd om deze zorg uit te voeren. Zij onderzoeken hoeveel locaties er nodig zijn.	Vastgesteld beleid; ' <u>Uitvoeringsnota Jeugd 2017</u> '.

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Voorziening op wijkniveau	O.a. Wijkcultuurhuis, Jongerencultuurhuis en locatie voor amateurkunsteducatie.	Een wijkcultuurhuis is een laagdrempelige, toegankelijke, fysieke plek in de wijk met als inhoudelijke insteek kunst en cultuur voor, door en met wijkbewoners. Een jongerencultuurhuis (JCH) is een wijkcultuurhuis met jongeren als primaire doelgroep. Beide kunnen als zelfstandige locatie bestaan, of met andere voorzieningen een locatie delen. Locaties voor amateurkunsteducatie zijn plekken waar (veelal wijkgericht) amateurkunst-educatie wordt aangeboden.	We hanteren de Amsterdamse referentienorm van 0,25 m ² (BVO) per 1 woning als richtlijn voor voorzieningen op wijkniveau. In lijn met het rapport “Het creatieve vermogen van Utrecht in de vrije tijd” zetten we in op versterking en spreiding van cultuur in de wijken. De komende jaren realiseren we daartoe JCH Overvecht en onderzoeken we de realisatie van een wijkcultuurhuis in Zuid/Zuidwest (de Merwede-kanaalzone) en een JCH in Leidsche Rijn. Spreiding over de wijken van plekken voor amateurkunsteducatie is een aandachtspunt in de proeftuinperiode amateurkunst-educatiebeleid 2019-2021.	<u>Cultuurnota 2021-2024</u> , <u>Werkplan Huisvesting Creatieve Sector</u> , <u>Nota van Uitgangspunten ‘Op weg naar nieuw beleid op het gebied van amateurkunsteducatie’</u> .

Vervolg – Cultuur

Type voorziening	Type accommodatie	Korte omschrijving	Normen/ambities	Kaders
Voorziening op stedelijk niveau	Presentatie-, oefen- en werkruimte voor (met name) professionele makers, en creatieven.	Ruimte voor artistieke activiteiten en creatieve bedrijvigheid van uiteenlopende omvang, naar binnen of naar buiten gericht en met een variërend verzorgingsgebied, al dan niet naar discipline of thema geclusterd (bijvoorbeeld broedplaats, podium) en/of gecombineerd met een woonfunctie (atelierwoningen) of andere functies/voorzieningen.	We hanteren de Amsterdamse referentienorm van 0,20 m ² (BVO) per 1 woning als richtlijn voor voorzieningen op stedelijk niveau. Uit de sector analyses (o.a. Een bloeiende creatieve industrie in een levendige stad) en het onderzoeksrapport “Mooi maken: erfgoed en de kansen voor huisvesting van creatieve makers in de stedelijke regio Utrecht” blijkt dat er vanuit de creatieve sector veel meer behoefte is aan betaalbare fysieke ruimte dan in de stad (en stedelijke regio) Utrecht beschikbaar is. En zonder maatregelen neemt deze mismatch tussen vraag en aanbod richting 2024 ook nog eens sterk toe. De grote variatie in verdienvermogen binnen de creatieve sector vraagt om een breed palet aan huurniveaus. Voor huisvesting van o.a. beginnende en experimentele (al dan niet gesubsidieerde) makers zijn huurprijzen nodig in het lage segment (ca. € 50 - € 90 m ² pj). We streven naar langdurige/structurele huisvesting, maar soms kan ook tijdelijk gebruik voor stad en sector van toegevoegde waarde zijn.	Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021-2024 (min OCW); <u>Eeuwig Jong, naar een cultureel regioprofiel voor de stedelijke regio Utrecht;</u> <u>Cultuurnota 2021-2024;</u> Werkplan Huisvesting Creatieve Sector.

Onderwijs

Utrecht groeit met je mee! Een stad die verbindt, innoveert en werk maakt van onderwijs. Dat is het motto van de Utrechtse onderwijsagenda 2019-2022. Ook deze periode is de kern van de agenda: het beste uit kinderen halen door uitdagend onderwijs en door een brede variëteit aan ontwikkelingsmogelijkheden op school, thuis, in de buurt en bij vrijetijdsbesteding. Hierbij staan we voor een extra uitdaging door de groei van de stad. We willen ons nog meer inzetten voor onder meer gelijke onderwijskansen voor iedereen, kwalitatief voldoende en goede onderwijsvoorzieningen, het verminderen van het lerarentekort en een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt.

Onderwijshuisvesting

Om goed onderwijs te kunnen bieden is kwalitatieve huisvesting essentieel. Hier moet tijdig in worden voorzien. Doelstelling is dat onderwijshuisvesting is gerealiseerd op het moment dat de eerste woningen worden opgeleverd, zodat de leerlingen uit de wijk in de wijk naar school kunnen. De toename van het aantal bewoners in een gebied en de behoefte in de nabije omgeving, bepalen de omvang hiervan. De fasering van de woningbouw en de typologie zijn essentieel voor wat op welk moment nodig is. Dit betekent dat wijzigingen, in die fasering of typologie, zorgvuldig en tijdig afgestemd moeten worden binnen de gemeente en met de schoolbesturen.

Belangrijk is dat een school voldoende grond (kavel) nodig heeft om te kunnen bouwen, waarbij we rekening houden met toekomstige uitbreidingen, buitenruimte en benodigde piekopvang.

Onderwijshuisvesting wordt gereguleerd door de Wet Primair Onderwijs en de Wet Voortgezet Onderwijs. De gemeente heeft de wettelijke taak om voor onderwijshuisvesting te zorgen. De school wordt vervolgens 'om niet' in eigendom overgedragen aan het schoolbestuur. Bij het verlaten van het schoolgebouw wordt deze weer overgedragen aan de gemeente die vervolgens dan weer de eigenaar wordt. Onderhoud en exploitatie van het gebouw zijn voor rekening en risico van het schoolbestuur.

Scholen voor basisonderwijs bouwen we bij voorkeur in twee lagen en scholen voor voortgezet onderwijs in drie lagen. Daarnaast zijn er specifieke wensen voor de ligging. Zo wordt een school bij voorkeur met een noord-zuid oriëntatie gebouwd en liggen de klassen op het zuidwesten. Een buitenruimte in de vorm van een schoolplein is verplicht in het basisonderwijs, al dan niet in combinatie met de openbare buitenruimte.

De buitenruimte heeft bij voorkeur een U-vorm die niet op het noorden ligt. Het aantal m² is afhankelijk van het aantal leerlingen en varieert daarmee per school.

Een stad die verdicht vraagt om buitenruimtes die ook fungeren als speel- en ontmoetingsplekken voor de buurt. Schoolpleinen worden (conform raadsmotie 2017/57) zo groen mogelijk aangelegd en indien mogelijk in een park geïntegreerd. We werken momenteel samen met de schoolbesturen aan een standaard voor natuurlijke en uitdagende schoolpleinen. In deze standaard worden beleidsdoelstellingen gecombineerd zoals natuur- en milieueducatie en het stimuleren van sport en beweging (zie ook raadsbrief 6243455, 9 juli 2019).

Voor het voortgezet onderwijs is een schoolplein nu niet verplicht, maar een fijne buitenruimte wel aan te bevelen. Dit voorkomt dat leerlingen in groepen door de buurt rondom de school lopen wat als overlast kan worden ervaren. Realisatie van nieuwe schoolgebouwen gebeurt op basis van normbedragen. Stedenbouwkundige randvoorwaarden, inpassing in een gebied én stapeling van ambities kan leiden tot kostenverhoging. Gemeente en onderwijsbesturen moeten hierin een gezamenlijk een afweging maken.

De ruimte voor het bewegingsonderwijs voor het primair en voortgezet (speciaal) onderwijs is een wettelijke taak van de gemeente. Bij uitbreiding van het primair en voortgezet (speciaal) onderwijs dient daarom ook voldoende bewegingsonderwijs binnen de geldende wet en regelgeving voor handen te zijn.

Dit vraagt bij de programmering van onderwijsvoorzieningen in de nieuwe wijken ook dat de behoefte van het bewegingsonderwijs (programmering van gymzalen) overeenkomstig meegenomen wordt.

Brede School en Integrale Kindcentra

In Utrecht werken het basisonderwijs, de kinderopvang en de zorgaanbieders al jaren samen in brede schoolconcepten. Deze samenwerking vindt plaats vanuit afzonderlijke locaties of onder één dak. Brede scholen zijn scholen die meer dan alleen onderwijs verzorgen en kiezen voor een bredere maatschappelijke functie. Dat doen ze samen met andere partijen, die zich bezig houden met opgroeiende kinderen, vanuit een gedeelde visie.

Een Integraal Kindcentrum (IKC) is een samenwerkingsverband tussen een school, kinderopvangorganisatie en/of een aanbieder van voorschoolse educatie (VE). Een IKC kan op verschillende manieren gehuisvest zijn. Zo kunnen de partners elk vanuit een eigen pand opereren, maar ze kunnen ook in één gebouw gevestigd zijn. De partners werken intensief samen aan de toekomst van het kind door een doorgaande leerlijn aan te bieden. Een IKC heeft wat dit betreft overeenkomsten met een Brede School. Het verschil is dat een IKC uitgaat van verregaande inhoudelijke en geformaliseerde samenwerking, met als uitgangspunten een gezamenlijke visie en één organisatie die zich inzet voor de ontwikkeling van kinderen.

In het coalitieakkoord “Utrecht: Ruimte voor iedereen” is opgenomen dat de gemeente Utrecht de totstandkoming van integrale kindcentra in de stad faciliteert en stimuleert. We zien de IKC-ontwikkeling als een inhoudelijke ontwikkeling vanuit het veld zelf die een meerwaarde biedt aan kinderen en ouders. Dit is niet vanzelfsprekend onder één dak, maar kan ook in de nabijheid van elkaar. Op sommige plekken kan dat tot een huisvestingsbehoefte leiden, op andere plekken niet.

In Utrecht worden op een viertal locaties door middel van pilots integrale kindcentra gerealiseerd: in Leidsche Rijn (Leeuwesteyn, Rijnvliet) en in Vleuten-De Meern (Haarrijn en Haarzicht). Deze IKC's kennen verschillende varianten van integraliteit, financiering en juridische constructie.

Momenteel evalueren we zowel de vier pilotprojecten als enkele bestaande IKC's om meer duidelijkheid te krijgen in hoeverre en onder welke voorwaarden de beoogde samenwerking slaagt en daaruit successen en leerpunten op te halen voor (eventuele) toekomstige IKC's. De evaluatie moet ook laten zien wat er nodig is voor een duurzaam succesvolle samenwerking en wat de risicofactoren zijn. Doel is verder om te zorgen voor een inhoudelijk afwegingskader dat leidend is voor de besluitvorming over de wijze van financiering van eventuele huisvestingskosten van integrale kindcentra.

Utrecht wil een stad zijn waarin bewoners zich inzetten voor de stad en voor elkaar. Om de bewoners hierin te faciliteren hecht de gemeente waarde aan aantrekkelijke en goed uitgeruste welzijnsvoorzieningen, waar iedereen zich welkom voelt en waar gebruikers zorgen voor de activiteiten en de sfeer.

Deze voorzieningen dragen bij aan de volgende doelstellingen:

- Een sterke civil society.
- Zelfredzaamheid van bewoners.
- Faciliteren van bewonersinitiatieven zonder maatschappelijke drempels, zodat iedereen mee kan doen.

Trends en ontwikkelingen

Naar aanleiding van de transities in de zorg is het Utrechtse model voor zorg en ondersteuning ontstaan. Dit Utrechtse model heeft drie sporen:

- a** Sterke sociale basis: ondersteunen van het zelf organiserend vermogen, zowel individueel als collectief.
- b** Sociale basiszorg: laagdrempelige zorg dicht bij huis.
- c** Aanvullende zorg: specialistisch en intensief als dit nodig is.

Welzijn draagt hieraan bij door een goede fysieke infrastructuur aan te bieden van buurtcentra, jongerenhuiskamers, beheerde speeltuinen en buurtkamers. Op deze accommodaties faciliteren wij bewonersnetwerken, burger/maatschappelijke initiatieven, peuterspeelzaal/VVE en op diverse locaties ook buurtteams die bijdragen aan de basiszorg. Hierbij zien wij in toenemende mate dat de vraag naar 'huiskamers voor de buurt'

toeneemt. In deze huiskamers vinden laagdrempelige ontmoetingen plaats door groepen die, in meer of mindere mate, in een kwetsbare positie leven. Door deze ontmoetingen ontstaan nieuwe netwerkverbanden en mogelijkheden tot dagbesteding, waardoor bewoners gefaciliteerd worden in het voorkomen van sociaal isolement.

Buurtcentrum met medebeheer

De uitvoeringsnotitie 'Maatschappelijk Initiatief onder dak in buurtcentra van de toekomst' geeft een meerjarig perspectief op vraag, aanbod én kwaliteit van de buurtcentra. De buurtcentra worden gezamenlijk beheerd door gebruikers, gemeente en sociaal makelaar organisaties in de vorm van het driehoeksoverleg. Dit overleg richt zich op het gezamenlijk beheren, programmeren en communiceren en wordt hiervoor jaarlijks financieel gefaciliteerd door de gemeente. De buurtcentra zijn verspreid over de stad. Deze spreiding anticipeert op het wijkgericht welzijnswerk en houdt rekening met de vele verschillende maatschappelijke initiatieven die plaatsvinden in de buurtcentra.

Een buurtcentrum bestaat uit minimaal drie activiteitenruimten, is duidelijk herkenbaar, laagdrempelig en in principe zeven dagen in de week beschikbaar tussen 09.00-23.00 uur. Het beheer en toezicht wordt gezamenlijk vormgegeven met de gebruikers en het professionele beheer. Ontmoeten staat letterlijk centraal in het buurtcentrum. Zo is de huiskamer het hart van het buurtcentrum met een uitgiftepunt voor o.a. koffie, informatie en dient als verkeersroute naar de overige activiteitenruimten.

Normen

In Utrecht kennen we drie typering van wijken gebaseerd op de sociale staat van de wijk. Van hieruit is een richtlijn voor de omvang van het buurtcentrum opgenomen.

- a** buurtcentra in sterke wijken: 0,05 m² per inwoner
- b** buurtcentra in gemiddelde wijken 0,075 m² per inwoner
- c** buurtcentra in zwakke wijken 0,1 m² per bewoner.

(Uitvoeringsnota Vernieuwend Welzijn)

Buurtkamer, zelfstandige ruimte voor bewonersinitiatief

De buurtkamer bestaat uit één of twee activiteitenruimten, kleinschalig van opzet en ondersteunend aan het buurtcentrum. De buurtkamer is een ontmoetingsplek voor buurtbewoners waar bewoners gezamenlijk activiteiten kunnen organiseren of gezellig bij elkaar kunnen zijn. Gebruikers beheren de buurtkamer en worden wanneer wenselijk ondersteund door de sociaal makelaar organisatie. Door de buurtkamers te combineren met plekken waar mensen toch al komen (bijvoorbeeld een bibliotheek) ontstaat er laagdrempeligheid. Het situeren van een buurtkamer in de buurt van zorgvoorzieningen zorgt voor een makkelijkere samenwerking tussen professionals.

Flexibele Schil

Om te voldoen aan de vraag naar ruimte om elkaar te ontmoeten en/of gezamenlijke activiteiten te organiseren, streven we naar accommodaties (als sportaccommodaties, scoutinggebouwen en zorgcomplexen) met een brede functie.

Zo kunnen deze accommodaties in de daluren benut worden door het maatschappelijk initiatief. Aanvullend op de genoemde buurtcentra zijn er ook diverse welzijnsaccommodaties in zelfbeheer die bijdragen aan de civil society.

Welzijnsvoorzieningen in zelfbeheer

Bij de diverse buurthuizen in zelfbeheer komt de hiervoor genoemde participatie van bewoners en gebruikers bij welzijnsvoorzieningen nog sterker naar voren. In deze vorm wordt het buurtcentrum volledig door een bewonersstichting zelfstandig beheerd. De buurthuizen in zelfbeheer kennen een grote diversiteit van oorsprong, programmering, bereik, grootte en financiële afhankelijkheid van de gemeente. (Welzijnsaccommodaties in zelfbeheer 2013)

Jongerenhuiskamer

De gemeente faciliteert het jongerenwerk met huiskamers voor de jeugd. Jongeren hebben behoefte aan een eigen plek waar ze zich thuis voelen en gehoord worden. Dit vraagt om plekken die aantrekkelijk, laagdrempelig en kleinschalig zijn. Aan de hand van het type wijk en de groei van het aantal jongeren wordt met partijen in de stad het aantal jongerenhuiskamers bepaald. Als richtlijn gaan we per wijk uit van één jongerenhuiskamer van ongeveer 150 m². Een combinatie met een buurtcentrum heeft in principe de voorkeur, mits een eigen entree en zelfstandig functioneren gewaarborgd zijn.

Scouting

De Utrechtse Scoutinggroepen beheren zelfstandig hun accommodaties en bieden aan meer dan 1.300 jeugdigen ruimte voor de uitoefening van hun activiteiten. De accommodaties van de Scoutinggroepen worden naargelang in daluren gebruikt voor buitenschoolse opvang en andere maatschappelijke initiatieven.

Volkstuinen

In het drukke stadse leven bieden volkstuinen een ontmoetingsplek voor bewoners die zelf weinig ruimte hebben en dragen bij aan een gezonde groei van de stad. In Utrecht hebben we vijftien volkstuinparken die worden ondersteund en gefaciliteerd vanuit gemeentelijk beleid. Daarnaast bestaan er een aantal volkstuinen en volkstuincomplexen waar tuinders bij een particuliere eigenaar hun tuin huren. Voor ongeveer 2.000 volkstuinders/stadslandbouwers is de (volks)tuin een belangrijke groene maatschappelijke voorziening. Enkele volkstuinparken stellen hun verenigingsgebouw open voor medegebruik aan omwonenden en maatschappelijke initiatieven. We onderzoeken in welke vorm en op welke schaal tuinieren een plek kan krijgen in de verdichtende stad en faciliteren tuinieren vraaggericht. Uitgaande van het vastgestelde kader van het Groenstructuurplan.

Spelen, sporten en bewegen

Spelen

In 2009 is de beleidsnota 'Geef jeugd de ruimte' opgesteld. Het doel van deze nota is een stedelijk toetsingskader met inhoudelijke doelstellingen voor speelruimte in de wijken. Onder speelruimte verstaan we alle speel- en verblijfsplekken voor 0-18 jarigen. Waarbij per leeftijdscategorie de invulling, bereikbaarheid en de positionering ten opzichte van de woonblokken kunnen variëren. De openbare ruimte is voor alle mensen in de stad, ook voor jongeren. Jongeren willen we tegemoet komen door ze plekken en voorzieningen te bieden als ze daar behoefte aan hebben, zo faciliteren we ontmoeting en vrijetijdsbesteding. Aanvullend vraagt een wijk in sommige situaties naar plekken voor jongeren die overlast veroorzaken. Deze plekken kunnen van groot belang zijn voor de leefbaarheid in de wijk. In de meeste gevallen zijn hier professionele jongerenwerkers en/of buurt- en sportcoaches aanwezig. De uiteindelijke vraag "Hoe zal de speelruimte er uit zien?", moet op wijkniveau en samen met kinderen en jongeren beantwoord worden. Zij kunnen deze vraag als geen ander beantwoorden.

Beheerde speeltuinen

De beheerde speeltuinen (gemiddeld 5000 m²) in de gemeente zijn een onmisbare aanvulling op openbare speelplekken en parken in de stad. Kinderen kunnen elkaar hier ontmoeten, veilig spelen en oefenen met de vreedzame conflict-hantering die ze op school leren. De speeltuinen

zijn vaak plekken waar nieuwe buurtinitiatieven ontstaan die goed zijn voor de stad. Ook verhoogt het de leefbaarheid in de wijk. Ten slotte vormen ze vaak een magneet voor jonge gezinnen met verhuisplannen. De speeltuin hanteert ruime openingstijden die goed zijn afgestemd op de basisschooltijden en wensen van de buurt. De minimale eis is dat de speeltuin gemiddeld zes dagen per week gedurende vijf uur per dag geopend is.

Speel- en verblijfsplekken in de buurt

In de buurten en wijken moeten er voldoende speelplekken voor kinderen en jongeren zijn. Formele speelplekken variëren van enkele speeltoestellen in een plantsoen tussen woonblokken, tot een clustering van speeltoestellen die zichtbaar en centraal zijn gelegen in een buurt. Ook de openbare sportplekken zoals tafeltennistafels, basketbalveldjes, voetbalveldjes en -kooien, skate obstakels en playgrounds vallen onder de formele speelruimte. Een kind speelt altijd en overal. Daarom kan de formele speelruimte niet los worden gezien van de informele speelruimte. Waar minder informele speelruimte is, is de formele speelruimte nog belangrijker.

Voor jongeren is het buiten op straat zijn met hun groep belangrijk. Zij hebben behoefte aan een plek voor ontmoeting en bewegen/sporten in een setting die aansluit bij hun behoefte en ontwikkeling. Een goede afstemming tussen

jongeren, jongerenwerk, stedelijke sportorganisaties en omwonenden is niet alleen belangrijk om een dergelijke plek te ontwikkelen, maar ook om mogelijke overlast te voorkomen bij het gebruik van de plek. De jongeren wisselen om de paar jaar, maar de omwonenden blijven meestal langer op die plek wonen.

Ook schoolpleinen kunnen functioneren als openbare speelruimte. Onder schooltijd is het echt een schoolplein voor de leerlingen van de school. Buiten schooltijd kan het plein, behalve door leerlingen van de school en de aangesloten BSO, ook door andere buurtkinderen gebruikt worden. In Utrecht is al een aantal schoolpleinen toegankelijk voor buurtkinderen, en ook zodanig ingericht dat de ruimte uitdaagt tot spelen. Er zijn ook nog veel schoolpleinen die vooral betegeld zijn, met weinig spelaanleiding en met een (hoog) hek eromheen. Bij nieuw te bouwen scholen willen we 'open' en groene schoolpleinen. De inrichting van deze schoolpleinen kan samen met de school, de leerlingen en de omwonenden vormgegeven worden.

Normen

Voor spelen hanteren we de Utrechtse norm. Deze is gebaseerd op de Jantje Betonnorm en een Utrechtse aanvulling gebaseerd op verschillende leeftijden, spreiding en variatie.

De verdichting en de daarmee gepaard gaande diversiteit aan stedenbouwkundige concepten is aanleiding om de speelruimtenorm uit 2009 te actualiseren en om te zetten tot een norm die kan worden gebruikt in de bestaande stad en bij de ontwikkeling van nieuwe gebieden. De actualisatie wordt eind 2019 verwacht.

Sporten en bewegen

Sporten en bewegen dragen eraan bij dat inwoners zich gezond(er) voelen. De maatschappelijke meerwaarde van sport is groot. Sport brengt plezier, activeert, brengt mensen bij elkaar, helpt talenten te ontwikkelen, leert omgaan met tegenslagen en biedt veel mogelijkheden voor vrijwilligerswerk.

De gemeente Utrecht streeft naar een optimale sportinfrastructuur die mensen uitnodigt tot sporten en bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl. Dat is onze missie voor sporten en bewegen in Utrecht. Van de volwassen Utrechters doet 60% wekelijks aan sport en 61% voldoet aan de beweegnorm (we gaan hier nog uit van de 'oude' beweegnorm, over de nieuwere fitnorm hebben we geen cijfers). 83% van de Utrechtse kinderen is lid van een sportvereniging. Er zijn flinke verschillen in sportdeelname tussen de verschillende wijken. De ambitie is dat meer Utrechters gaan bewegen en sporten. We stimuleren mensen die een steuntje in de rug nodig hebben; volwassenen, kinderen en jongeren in de aandachtswijken. En specifiek vrouwen en meisjes met een niet westerse achtergrond (Sportnota 2017-2020).

Een goede sportinfrastructuur is de basis van een goed sportklimaat. In de groeiende vraag naar accommodaties kunnen we voor een deel voorzien door vergroting van de efficiency. We richten ons op het verhogen van de bezettingsgraad, het stimuleren van multifunctioneel gebruik en een tarievenssystematiek die efficiënter gebruik van accommodaties bevordert. Daarnaast is het van belang dat sportvoorzieningen mee groeien met de bevolkingsgroei. Extra sportvoorzieningen zijn noodzakelijk naast oplossingen door slimmer en efficiënt gebruik van de huidige

capaciteit (Rapportage Capaciteitsbehoefte Sport 2018-2030).

Buitensportaccommodaties

Voor de veldsport hanteren we in Utrecht geen norm voor de benodigde capaciteit per inwoner. Wel rekenen we met planningsnormen van sportbonden wat de maximale bezetting van een veld kan zijn. Op termijn is het mogelijk wenselijk om richtlijnen op te stellen hoeveel velden er per aantal inwoners nodig zijn.

De huidige systematiek is dat we om de paar jaar een analyse van de veldbehoefte van de veldsporten op laten stellen. Op basis van de verwachte groei van de stad, trends in de sport en de huidige bezetting is berekend wat de te verwachten tekorten zijn in de veldsport voor de komende jaren per sportpark en op stedelijk niveau. Bij de berekening van de capaciteitsbehoefte is uitgegaan van een verdergaand optimaal gebruik dan op dit moment. Naast extra sportaccommodaties blijft daarom de inzet om te sturen op efficiënt gebruik (over de week en over de stad) van de huidige én toekomstige sportaccommodaties belangrijk. Inzet op kunstgras, in de plaats van bestaand natuurgras, zorgt ervoor dat er relatief minder uitbreiding van vierkante meters sport nodig is.

Voor de veldsport betekent de groei van 70.000 inwoners de komende jaren een extra behoefte aan zes voetbal trainingsvelden (omzetting natuurgras naar kunstgras), op de langere termijn mogelijk ook vijf extra wedstrijd velden voetbal. Daarnaast is er ook een benodigde uitbreiding met acht tot tien hockeyvelden.

Er zijn in Utrecht drie atletiekbanen. Deze zijn goed verspreid over de stad en bieden nog voldoende ruimte voor meer gebruik.

Binnensportaccommodaties

Voor de binnensport (zaalsport) zijn vooral sporthallen van belang. Deze zijn geschikt voor training en competitie (technische eisen NOC*NSF). Ook de toevoeging van een horecagelegenheid, tribunes en extra opslag zijn voor de zaalsport van belang. Voor sporthallen is de norm één sporthal op 17.500 inwoners vastgesteld. Voor de groei van de stad is dan een uitbreiding nodig met vier sporthallen. Door een deel van de m² gymzaal die nodig zijn voor het VO-onderwijs te clusteren tot een sporthal wordt de investering van de sporthal gedeeld vanuit de programma's onderwijs en sport. Het onderwijsgebruik van de hal overdag en het sportgebruik 's avonds zorgen voor een goede bezetting en efficiënt gebruik van het sportvastgoed.

Sporten en bewegen in de buitenruimte

41% van alle sporters in Nederland (6-79 jaar) sport in de openbare ruimte, 29% op de openbare weg, 23% in recreatiegebieden, 9% op het water en 6% op openbare speel-/sportveldjes. Hardlopers, bootcampers, calisthenics, skeelers, wielrenners, MTB'ers, maar ook steeds meer urban sporters zoals skaters, freerunners en BMX'ers. Veel van deze sporters vinden zelf hun weg in parken en op (fiets)paden. Er zijn in Utrecht pas twee officiële routes/rondjes waar deze sporters graag gebruik van maken. Dit zijn het Singelpark en het Lint. Een derde rondje is in voorbereiding; het rondje Stadseiland. Ook zijn er op enkele plekken sporttoestellen die gebruikt kunnen worden voor oefening van lenigheid en kracht. Maar Utrecht is nog geen stad met een fijnmazig netwerk van routes, rondjes en sportplekken waar deze grote groep mensen uitgedaagd wordt om te sporten en te bewegen.

We hebben nog onvoldoende in beeld met welke aanpassingen en faciliteiten we het sporten en bewegen in de openbare ruimte meer kunnen stimuleren. Om meer grip en regie te krijgen op het spelen, sporten en bewegen in de openbare ruimte wordt onderzocht in hoeverre het stellen van richtlijnen of normen helpt bij het (her)inrichten van de openbare ruimte, en of het mogelijk is flexibiliteit aan te brengen in de financieringsbronnen. Daarnaast kijken we in dit onderzoek naar richtlijnen met kinderen, jongeren, sporters en bewoners naar het inrichten van kwalitatief goede en mogelijk multifunctionele plekken en maken we afspraken over het beheer.

Zwembaden

De gemeente Utrecht heeft vier overdekte zwembaden waarvan er één in de zomer een buitenbad is. In maart 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met de zwemvisie 'Een leven lang zwemmen in de vier Utrechtse zwembaden'. Er is een meer uitgebreid onderzoek gestart naar het aanbod en de ontwikkeling van de vraag naar zwemmen en zwemwater door de verschillende gebruikersgroepen en in het licht van de groei van de stad. Dit onderzoek is in oktober 2018 naar de raad verstuurd. In aansluiting daarop wordt nu een haalbaarheidsonderzoek naar de uitbreiding van overdekt zwemwater uitgevoerd. In het najaar van 2019 zal deze klaar zijn. Tevens wordt er een onderzoek uitgevoerd naar de behoefte aan buitenzwemwater en openluchtbaden. Resultaten van dit onderzoek worden eind 2019/begin 2020 verwacht.

Burgerinitiatief bij sportaccommodaties

De gemeente staat open voor medebeheer of zelfbeheer van sportaccommodaties waar daar behoefte aan is en waar het kan. Als bewoners-

en initiatiefnemers het beheer van de sportaccommodatie goedkoper of met een grotere (maatschappelijke) opbrengst kunnen uitvoeren kunnen zij een plan indienen om de exploitatie over te nemen van de gemeente. Voorwaarde is dat de bezettingsgraad en de klanttevredenheid minimaal gelijk blijven. In het voorjaar van 2019 is de raadsbrief over zelfbeheer sportaccommodaties inclusief handreiking gestuurd aan de raad.

Gezondheid, zorg en ondersteuning

Ambitie en wettelijk kader

In Utrecht willen we dat alle inwoners de kans krijgen om mee te doen in de samenleving. De meeste mensen hebben werk, volgen een opleiding, doen vrijwilligerswerk, of zijn op andere wijzen actief en in contact met anderen. Niet iedereen redt het zelfstandig. Daarom is er zorg en ondersteuning aanwezig. De gemeente organiseert dit vanuit de wettelijke taken beschreven in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet. Gemeenten zijn op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg) verantwoordelijk voor de organisatie van de Jeugdgezondheidszorg, die alle kinderen preventief en regelmatig sociaal-medisch onderzoekt.

In Utrecht willen we niet slechts de wet uitvoeren. We willen de zorg goed en simpel organiseren. Wat goed is, dat meten we aan de volgende leidende principes: zorg dichtbij, simpel als het kan intensief als nodig, uitgaan van mogelijkheden, ruimte voor de professional en een eenvoudig systeem. Hier laten we ons door leiden bij het inkopen en subsidiëren van de uitvoerende organisaties en dit zijn de onderwerpen van gesprek in onze sturing en samenwerking met deze partners.

(Transformatieagenda Meedoen naar Vermogen 2016 en Uitvoeringsnota Zorg voor Jeugd 2017)

Het gevolg voor de ruimtelijke behoefte van deze ontwikkelingen, is dat er meer voorzieningen in de wijk gewenst zijn ten opzichte van minder

stedelijke intramurale instellingen. Het is belangrijk om de behoefte aan ruimte flexibel te bouwen, zodat de invulling kan meebewegen met de veranderende behoefte of in kan spelen op een behoefte die nu nog niet bekend is.

De gemeente heeft een faciliterende rol bij het realiseren van al deze voorzieningen. De gemeente geeft aan hoeveel ruimte er nodig is voor welke voorzieningen, maar geeft voor zorgvoorzieningen geen financiële garanties af.

Een belangrijke voorwaarde bij het realiseren van zorg- en welzijnsvoorzieningen is dat altijd rekening gehouden moet worden met (veranderingen in) de sociaaleconomische status (SES) van het gebied. Wat is de draagkracht van een wijk? Welke invloed kan een voorziening hebben op de leefbaarheid? Hoe lager de SES, hoe groter de behoefte aan voorzieningen.

Activering

Vanuit de Wmo ondersteunen we mensen die het nodig hebben bij het actief en zinvol invullen van de dag. Er zijn grofweg twee varianten van activering:

- 1 de laagdrempelige en vrij toegankelijke vorm, die plaats kan vinden in buurthuizen, huiskamers en de eigen locaties van activeringspartijen.
- 2 de meer intensief begeleide vorm waarvoor mensen een zorgtoewijzing van het buurtteam nodig hebben. Deze vorm vindt vooral plaats op locaties van activeringspartijen, horeca en moestuinen.

Vanwege de verschillende mogelijkheden, kan dit ondersteuningsaanbod goed combineren met andere publiek toegankelijke of commerciële voorzieningen. Denk aan een restaurant waar mensen met een verstandelijke beperking werken, of een buurttuin die mede wordt onderhouden door mensen met een psychische kwetsbaarheid. Ook plinten kunnen prima plekken zijn voor dit type aanbod. In verband met de diversiteit van de doelgroepen is de diversiteit van de voorzieningen en de spreiding hiervan in de stad erg belangrijk.

Buurtteams Sociaal en Jeugd & Gezin

Het buurtteam helpt inwoners die hulp en ondersteuning nodig hebben. Het is professionele hulpverlening op het gebied van de woonsituatie, werk, echtscheiding, verslaving, eenzaamheid, psychische problematiek of overlast. Deze hulp moet dichtbij en laagdrempelig worden aangeboden. De locaties moeten dus centraal en zichtbaar in de wijk liggen. Dat kan in een plint, bij voorkeur vlakbij eerstelijns zorgvoorzieningen zoals de huisarts en buurtgerichte specialistische jeugdhulp en GGZ in de wijk.

(Nota van uitgangspunten Buurtteams 2019-2024)

Momenteel zijn er achttien werkgebieden voor buurtteams. Buurtteams hebben bureauimte en spreekkamers nodig, maar een groot deel van het werk wordt ook gedaan bij de mensen thuis of op andere locaties in de buurt zoals op scholen en in buurthuizen. Er wordt onderscheid

gemaakt tussen buurtteams Jeugd & Gezin en buurtteams Sociaal, maar die teams organiseren zich op één hoofdlocatie per ingedeelde buurt en presenteren zich met één gezicht naar die buurt toe. De gemiddelde werklocatie van buurtteams vraagt 350 m² bruto vloeroppervlak (BVP) per werkgebied.

Om de benodigde groei van de locaties van de buurtteams te berekenen hanteren we de volgende uitgangspunten:

- In de groeigebieden geeft de gemeente een indicatie van de benodigde ruimte voor de buurtteams. Hierbij is het lastig een bepaalde norm te hanteren vanwege de volgende factoren:
 - sommige bestaande teams kunnen nog groeien in aantal fte in de bestaande locatie;
 - op één locatie kunnen meerdere teams werken, zo werken de 4 teams in Overvecht vanuit twee locaties. Mogelijk kan dit ook elders in de stad;
 - Er zijn locaties waar de buurtteams nu al krap zitten. De gebiedsontwikkelingen kunnen dan een kans zijn voor meer passende huisvesting

Voorlopig schatten we in dat er op termijn locaties nodig zijn voor buurtteams in de Merwedekanaalzone, in Zuilen, in Leidsche Rijn en in Oost.

Buurtgerichte specialistische zorg

Aanvullend op de ondersteuning van het buurtteam kan er aanvullende specialistische zorg nodig zijn voor zowel jongeren en gezinnen als volwassenen. Vanaf januari 2020 bieden KOOS en Spoor030 buurtgerichte specialistische jeugdhulp in de hele stad. Voor volwassenen zijn sinds 2019 Altrecht en Lister aan zet in de GGZ gebiedsteams. De ambitie is om in elke wijk een ruimte te hebben waar deze professionals

optimaal kunnen samenwerken met buurtteam en huis- en jeugdartsen in de buurt. Bij voorkeur is deze locatie (dicht)bij de buurtteams. De aanbieders zijn zelf verantwoordelijk voor de huisvesting. De gemeente faciliteert en denkt mee als er geen geschikte ruimte gevonden kan worden.

Gezondheidscentra

Gezondheidscentra (ongeveer 800-1200 m²) kunnen de volgende functies huisvesten: huisartsen inclusief ondersteuning door POH GGZ en POH somatiek, fysiotherapie, verloskundige, buurtteams Sociaal en buurtteams Jeugd en Gezin, GGZ zorg, jeugdgezondheidszorg, specialistische jeugdhulp, kantoor wijkverpleging, spreekuur wijkspecialist, specialist ouderengeneeskunde, logopedie, diëtist etc. De term gezondheidscentrum wordt hier gebruikt om duidelijk te maken dat het gaat om een fysieke clustering van ruimte voor zorgaanbieders. Het betekent niet dat partijen in loondienst zijn van dezelfde organisatie.

Deze functies bij elkaar organiseren stimuleert de volgende zaken:

- efficiency, vakmanschap – meer kwaliteit en matched care wanneer deze partijen nauw kunnen samenwerken;
- voor inwoners herkenbaar en praktisch in de combinatie van spreekruimten, etc.

We zien steeds meer zorgprofessionals samenwerken in een netwerk, versterkt door de mogelijkheden in digitalisering. Daarom is samenwerking in één pand niet per definitie noodzakelijk.

Te allen tijde is het van belang om aan te sluiten op de leefwereld van mensen en hun vragen. De locatie moet goed vindbaar en bereikbaar zijn.

Normen:

Gezondheidscentrum: 1100 m² per 6500 inwoners. Daar valt in ieder geval onder:

- Eén huisarts per 2095 inwoners (norm ZNA voor 2018, naar verwachting wordt dit de komende jaren naar beneden bijgesteld), 150 m² per huisarts.
- Bij 800 bewoonde woningen is vestiging van een huisarts gewenst. Eventueel eerst in tijdelijke huisvesting.
- Door substitutie van zorg van de tweede naar de eerste lijn, wordt complexe zorg steeds meer onderdeel van de huisartsenzorg. De norm voor het aantal patiënten per huisarts wordt als gevolg daarvan naar beneden bijgesteld. Dit betekent ook dat een huisartsenpraktijk meer ruimte nodig heeft (spreekkamers), bijvoorbeeld voor de POH GGZ en POH somatiek.
- Voor een apotheek moet rekening worden gehouden met een extra 150 m².
- Ook de apotheek verleent nieuwe vormen van zorg, waardoor behoefte is aan spreekkamers met meer privacy.

Jeugdhulp met verblijf

We willen dat kinderen en jongeren zoveel mogelijk thuis kunnen blijven wonen, ook als er zorgen en/of problemen zijn. Daarvoor zetten we in op meer passende ambulante ondersteuning. Voor sommige kinderen en jongeren is het echter niet haalbaar om thuis te blijven wonen. Ook hierin heeft de gemeente Utrecht een taak om deze groep een zo goed mogelijk alternatief te bieden. Het streven is om deze groep zoveel mogelijk op te vangen in een pleeggezin of gezinshuis en als het niet anders kan op een leefgroep die zo gezinsgericht mogelijk is ingericht. Bij voorkeur is dit zoveel mogelijk in de eigen wijk, zodat ze de verbinding kunnen behouden met hun eigen netwerk (school, kinderopvang, sportclub, vriendjes).

Spoor030 en Koos voeren in Utrecht deze zorg uit en zijn verantwoordelijk voor het organiseren van geschikte locaties. Hierin kan de gemeente een ondersteunende rol vervullen, bijvoorbeeld door in gebiedsontwikkelingen ruimte te reserveren.

Om verblijf op een leefgroep te voorkomen hebben we meer locaties nodig in de stad voor logeeropvang. Hier kunnen kinderen en jongeren enkele dagen of weken logeren, waardoor ouders en kind tijdelijk worden ontlast en zij met intensieve begeleiding (langer) thuis kunnen blijven wonen. Het is aan KOOS en Spoor030 om deze plekken te realiseren. Deze plekken kunnen onderdeel zijn van bestaande gezinsgerichte voorziening.

Er verblijven nu kinderen in bovenregionale voorzieningen die we willen afbouwen. Dit betekent dat meer kinderen terecht komen in gezinshuizen en leefgroepen in Utrecht. Ook kan de groei van het aantal inwoners van Utrecht leiden tot meer kinderen in pleeggezinnen, gezinshuizen en leefgroepen.

Normen

Op basis van het huidige aantal plekken in gezinshuizen en leefgroepen (circa 120), de wens om kleinschalige voorzieningen te bouwen (4-6 kamers per huis) en bovenstaande ontwikkelingen, verwachten wij dat er 25-30 leefgroepen/gezinshuizen in Utrecht in 2040 nodig zijn. Deze zijn voor zowel kinderen, jongeren als jongvolwassenen. Per locatie vraagt dit om 170-200 m². Het is van belang dat de voorziening er zo normaal mogelijk uit ziet en niet herkenbaar is als gezinshuis of leefgroep.

Maatschappelijke opvang/ Beschermd Wonen

Voorzieningen maatschappelijke opvang

Maatschappelijke opvang is het tijdelijk verblijf en ondersteuning bieden aan personen die dakloos zijn. In het document 'Toekomst van de daklozenopvang in Utrecht' (2017) staat beschreven hoe we in Utrecht de nachtopvang omvormen naar 24-uursopvang, hoe we werken aan activering en herstel van (ex)daklozen en welke diversiteit aan voorzieningen we willen realiseren. Voorzieningen voor de maatschappelijke opvang zijn niet populair in woonwijken. De gemeente vindt het echter wel belangrijk dat deze voorzieningen er zijn en werkt aan een inclusieve samenleving waarin ook deze Utrechters er mogen zijn.

Beschermd Wonen/Beschermd Thuis

In de Regionale Koers Maatschappelijke Opvang/Beschermd Wonen U16 staat beschreven hoe en waarom we steeds meer intramurale verblijfssettings afbouwen om steeds meer mensen thuis in de wijk te laten wonen. Mensen die zorg nodig hebben krijgen steeds vaker passende zorg en begeleiding thuis, waardoor we voorkomen dat mensen regelmatig moeten verhuizen en hun eigen netwerk kunnen behouden. Voor enkele specifieke doelgroepen blijven er wel intramurale settings met 24-uurs zorg en begeleiding nodig.

Om de afbouw van intramurale instellingen te realiseren is het van belang dat er voldoende sociale huurwoningen zijn voor deze groep. In de Woonvisie en het 'Plan van Aanpak huisvesting kwetsbare doelgroepen' wordt omschreven op welke manier deze woningen beschikbaar moeten komen. Een deel van deze woningen zullen gerealiseerd worden in een gemengd wonen constructie.

Opvang asielzoekers

De opvang van asielzoekers is een rijks verantwoordelijkheid. In Utrecht vindt deze plaats in het asielzoekerscentrum in Oog in Al. Utrecht wil deze groep ook vanaf de eerste dag op een inclusieve manier en toekomstvrije wijze activeren met het Plan Einstein concept. Als de asielzoeker een verblijfsvergunning krijgt wordt die zoveel mogelijk in de doorgaande lijn in het kader van de wettelijke huisvestingstaakstelling in Utrecht gehuisvest. Kwetsbare asielzoekers zonder verblijfsvergunning en Rijksopvang krijgen onderdak in de Landelijke Vreemdelingen Voorziening van de gemeente Utrecht waar ze naar een bestendige oplossing worden begeleid. Dit is kleinschalige opvang verspreid over de stad. De Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen worden ook in kleinschalige opvangvoorzieningen verspreid over de stad opgevangen.

Kunst en cultuur zijn van onmiskenbaar belang voor de ontwikkeling van de stad. Het maakt Utrecht aantrekkelijk, eigenzinnig, kleurrijk en zorgt voor dynamiek en innovatie. Het rijke en diverse kunst- en cultuuraanbod van kleinschalig muziekfestival tot expositie van internationale gevestigde kunstenaars – creëert een inspirerend vestigingsklimaat voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Zoals in het Utrechtse coalitieakkoord 2018-2022 beschreven staat: “Cultuur is één van de factoren die de aantrekkelijkheid en identiteit van onze stad bepalen.” De breedte van het Utrechtse cultuuraanbod maakt dat kunst en cultuur toegankelijk is voor iedereen: in de wijk, het centrum en in de regio. Kunst en cultuur manifesteert zich in de leefomgeving in uiteenlopende voorzieningen zoals theaters, wijkcultuurcentra, broedplaatsen en musea. Maar zeker ook in de openbare ruimte

Vierjaarlijks adviseert de adviescommissie in de cultuurnota over de verdeling van (het grootste deel van) het subsidiebudget van de afdeling Culturele Zaken. Commissie van Dockum schreef in 2016 onder andere: ‘Er is geïnvesteerd in de infrastructuur, er zijn sterke instellingen, uitstekende makers, onderscheidende internationaal georiënteerde festivals, ensembles en gezelschappen. Makers en publiek houden van de stad. Maar tegelijkertijd is er (te) weinig ruimte voor jonge makers om mee te doen, en voor gevestigde instellingen om door te groeien. De stad groeit enorm, maar als het budget stil staat, in feite zelfs terugloopt, ontstaat uiteindelijk niet de schaa sprong op cultureel gebied waar Utrecht naar onze mening

aan toe is. Een schaa sprong die niet alleen goed is voor het culturele veld, maar die van groot belang is voor de hele stad.’

Op advies van de commissie is in 2017 de culturele sector in Utrecht grondig en in de volle breedte geanalyseerd. Hetgeen heeft geleid tot een maatschappelijke kosten-baten analyse (MKBA) en zeven sectoranalyses. Daarnaast is in december 2018 het Visitatierapport Utrecht, op weg naar een inclusieve culturele metropool uitgebracht. Op basis van deze documenten, een meedenksessie met de stad en een tweetal pamfletten vanuit de sector is in 2019 de Cultuurvisie 2030 geformuleerd. Hieruit volgde de Cultuurnota 2021-2024 ‘Kunst kleurt de stad’. Rode draad in al deze stukken is de sterke relatie tussen de cultuursector en de groei van de stad

De toenemende verstedelijking biedt kansen. Zo brengt het een grote diversiteit aan mensen en ideeën in onze stad samen, wat een bron vormt van creativiteit en innovatie. En mede door de toenemende druk op de historische binnenstad ontstaan nieuwe stedelijke subcentra waar bijzondere culturele voorzieningen een plek krijgen. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkelingen in het Beursgebied, op het Berlijnplein, in Rotsoord, de Merwedekanaalzone en het Werkspoorkwartier. Maar we hebben in Utrecht ook steeds meer te maken met complexe, domeinoverstijgende vraagstukken zoals de leefbaarheid van een verdichtende stad, het inclusieve karakter van de samenleving en de beschikbaarheid en betaalbaarheid van huisvesting. De culturele sector wordt door deze

vraagstukken uitgedaagd en levert tegelijkertijd een belangrijke bijdrage bij het agenderen, onderzoeken en vinden van oplossingen.

In relatie tot de stedelijke vraagstukken en de kracht en potentie van de Utrechtse cultuursector richt de komende cultuurnotaperiode het cultuurbeleid zich op een veelzijdige en inclusieve sector. Deze willen wij artistiek, financieel én fysieke de ruimte geven voor artistieke en internationale ontwikkeling, het stimuleren van creatief vermogen en het verstevigen van de verbindingen met publiek en andere sectoren, waaronder het maatschappelijk domein.

Gezien de beperkte ruimte in de stad en de aandachtspunten die naar voren zijn gebracht in de sectoranalyses, is het nu echt tijd om opnieuw te kijken naar creatief gebruik van ruimtes, het combineren en verbinden van functies en het daarmee ook versterken van de inhoud van voorzieningen. In dit koersdocument onderscheiden we grofweg twee typen accommodaties waarin creatieve bedrijvigheid en culturele activiteiten, eventueel in combinatie met andere maatschappelijke activiteiten, een plek krijgen voorzieningen op wijkniveau en op stedelijk niveau. Het gaat daarbij niet om een binair onderscheid, maar om de verhouding tussen de gerichtheid op de wijk en het vervullen van een stadsbrede functie.

Wijkcultuurhuizen & locaties voor amateurkunsteducatie

Wijkcultuurhuizen (waaronder ook de zogeheten jongerencultuurhuizen worden verstaan) zijn laagdrempelige, toegankelijke, fysieke plekken in de wijk met als inhoudelijke insteek kunst- en cultuur voor, door en met wijkbewoners. Zij hebben als belangrijkste doel om kunst toegankelijk te maken voor iedereen, zowel om actief mee te doen als om ervan te kunnen genieten. Wijkcultuurhuizen programmeren (multidisciplinair en veelal sectoroverstijgend) aanbod. Deels betreft het eigen programmering, deels het faciliteren en ondersteunen van initiatieven van wijkbewoners en partnerorganisaties. De hoofdmoot is kunstbeoefening in de vrije tijd (amateurkunst) en professioneel aanbod met een duidelijk sociaal-maatschappelijk karakter (o.a. community art). Wijkcultuurhuizen richten zich onder meer op wijkbewoners met een grote afstand tot de reguliere culturele instellingen, waaronder jongeren. Daarmee zijn wijkcultuurhuizen een onmisbare schakel in het culturele en maatschappelijke ecosysteem. Vanuit dat besef en brede erkenning werken de wijkcultuurhuizen met positieve energie aan kunstparticipatie, verbinden & ontmoeten, talentontwikkeling en samenwerking in de wijk.

Een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren is het verbeteren van de spreiding van wijkcultuurhuizen over de stad. Hetzelfde geldt voor de spreiding van locaties voor amateurkunst-educatie, plekken waar (vaak in de vorm van cursussen en wijkgericht) door diverse partijen amateurkunsteducatie wordt aangeboden.

Presentatie-, oefen- en werkruimte

Uit de sector analyses (o.a. Een bloeiende creatieve industrie in een levendige stad) en het onderzoeksrapport “Mooi maken: erfgoed en de kansen voor huisvesting van creatieve makers in de stedelijke regio Utrecht” blijkt dat er vanuit de creatieve sector veel meer behoefte is aan betaalbare fysieke ruimte dan in de stad (en stedelijke regio) Utrecht beschikbaar is. Het ontbreekt de stad onder meer aan presentatieruimtes voor beeldend kunstenaars, montage-ruimte voor theatermakers, plekken voor urban arts en oefenruimtes voor onder meer muzikanten en dansgezelschappen. Dit ruimtetekort neemt bij een groeiende stad en cultuursector en stijgende grond- en huurprijzen naar verwachting alleen maar verder toe.

Passend bij de identiteit van bestaande (sub) wijken en diverse gebiedsontwikkelingen zoeken we naar de optimale vorm om culturele ruimte te behouden en toe te voegen, zodat deze past bij de plek en de uitstraling van de omgeving. Bureau Buiten introduceerde in het rapport Een bloeiende creatieve industrie in een levendige stad (2017) een handzaam model met betrekking tot de verschillende type culturele/creatieve plekken en hun relatie met de wijk en bredere omgeving. Dit model helpt ons bij de realisatie van een voorzieningenniveau dat past bij de culturele en inclusieve metropool in wording:

- Innovate plekken zijn intern gericht, hier werken creatieven en kunstenaars aan hun eindproduct zonder dat dit een direct publiek effect heeft.
- Interact plekken hebben een sociale functie voor de omliggende wijk. Hier vindt interactie plaats en wordt een bijdrage geleverd aan sociale vraagstukken.
- Expose plekken hebben een effect op de identiteit van een gebied en hebben een publieke functie voor en uitstraling in de wijk.
- Attract plekken hebben een stedelijke en misschien nog wel verder reikende uitstraling en aantrekkingskracht.